

MĚSTSKÉ SADY

Hermann Grab

I.

Jakmile se vstalo od stolu, zašel si Renato vždycky ještě na chvíli k sobě do pokoje. Jen ve dnech, kdy měl hodinu šermu, rovnou řekl, že odchází. Ale miss Florence poznala i z vedlejší místnosti, že tu ještě je, a hned volala: “Tak jdi už, co se tak loudáš?” “Už jdu,” řekl Renato, ale přesto zůstal ještě chvíli sedět.

Na podzim se někdy stávalo, že okny padl dovnitř cípek slunečního světla. Dosáhl až k umyvadlu a kohoutky ve slunečních paprscích hned o něco jasněji zazářily. Odrážely se na skříni a na sklech obrazů, které dala miss Florence ještě před válkou poslat z Anglie. Říkala, že ty obrazy představují scény z Pickwickovců. Ale jindy zase říkala, že ti tlustí pánové s červenými tvářemi jsou prostě jen Angličané při sportu. Hráli golf, řídili kočár nebo hráli curling. To se hrálo tak, že po ledě před sebou posouvali velkým koštětem předměty, o kterých mamá tvrdila, že jsou to ohřívací lahve.

Když pak Renato vyšel na ulici, vlastně ani svou tělesnou polohu nezměnil. Neboť to, čemu se říkalo pohyb nohou, nebylo nic jiného než stejný klid, v němž byl před chvílí doma, když seděl na židli - byl to stejný klid, jako byly stejné dvě melodie, o nichž slečna Konrádová tvrdila, že jsou jen transponovány do jiné tóniny. A právě tento stav klidu se pokusil obnovit i v hodině šermu. Když ho pan Kvapný vyzval, aby si několikrát za sebou trénoval stejné údery, i tehdy mu

projel tento pocit klidu jako příjemný elektrický proud všemi údy.

O přestávkách odkládal pan Kvapný masku a rukavice a díval se dolů na ulici. Jeho škola šermu byla v pátém poschodí. "Jako mravenci," řekl pan Kvapný a spokojeně pokýval hlavou. Renato se ho zeptal, co se ještě má probírat. "Teď ještě dvojsek a napřesrok přijde šerm šavlí," řekl pan Kvapný. Renato viděl žáky přicházet a odcházet, o jedněch věděl, že ve fleretu ještě příliš nepokročili, a o druhých, že v šermu šavlí už mají velmi pěkné výsledky. Tak se mu svět pořádal podle výkonů ve fleretu a v italské a německé šavli, zrovna jako se Stvořiteli rozdělil jeho svět na vodu a zemi, na zlé a dobré a snad i na velké a malé duchy.

Na zpáteční cestě pozoroval Renato, že v tuto hodinu byly už některé výkladní skříně osvětlené, a tím se jejich vnitřní prostor přenesl do chladných ulic. Cestou k vratům vždycky potkával domovníka pana Knoblocha, který si povídal buď se sluhou z druhého patra, s obchodníkem se zeleninou nebo s někým cizím. Byl sice už čas rozsvítit na schodišti světlo, ale pan Knobloch nemínil zanechat svých rozkladů. Hovořil o tom, jaké jsou dnešní časy, a chvílemi si povzdychl. Občas se mu však obličej rozzářil širokým úsměvem až k okrajům zlatě orámovaných brýlí, z čehož se dalo soudit, že s těmi časy, s nouzí a s tímto válečným rokem není zase tak docela nespokojen, jelikož mu to dávalo příležitost stát tady a vzdychat v tomto smrákání, které se pomalu vkrádalo do ulic, vystupovalo z koutů a šířilo se vnitřkem domu po schodech spolu s vůní odpolední kávy.

Doma miss Florence hned zavolala Renata k čaji. Pití čaje byl pro ni přímo náboženský obřad a Renatovi začal brzy připadat ceremoniál, s nímž se čaj v dětském pokoji servíroval a popíjel, poněkud směšný a přehnaný. Jenže miss Florence si na tuto hodinu potrpěla. Někdy ji při tom člověk ani nesměl rušit hovorem. Když si šálek přiložila k ústům a zahleděla se do prázdna, než začala pít, muselo se mlčet. Teď si vzpomíná na Anglii, říkal si Renato. A už viděl, jak miss Florence začíná srovnávat tuto zemi, ve které právě seděla u čajového stolku a o které řekla: "Tady jsou lidé strašní, nemají ponětí o tom, co se sluší," - viděl, jak v duchu srovnává tuto zemi se svým ostrovem. V Anglii, myslel si Renato, tam jsou všichni lidé laskaví, ušlechtilí, hrdinní a útlocitní, ale také poněkud nespravedliví a omezení jako miss Florence. Věděl však, že se s tím musí smířit: s touto malou mírou hlouposti, pro kterou jsou činy a snahy vyšších mocností tak velké a nevyzpytatelné.

Jistě, existoval tu rozpor mezi tímto obrazem, obrazem dobré země miss Florence, a názory, které se přednášely dnes, ve druhém roce války ve škole nebo se daly číst v novinách, totiž o zlém a zrádném Albionu, o prohnaném a lstivém nepříteli (i Renato si myslel, že nepřítel nenávidí, když po ohlášení nějakého vítězství šel ke stěně přemístit špendlíky s červeno-bílo-černými praporky na mapě generálního štábu západní fronty, která visela v jeho pokoji). Dalo se snad předpokládat, že v tomto věku myslíme na to, jak uvést věci do harmonie? I později, kdy se nám snad mohlo zdařit přiblížit se poněkud víc pravdě, ani tehdy nemáme ještě dlouho úplnou pravdu, která by dokázala uvést všechno do harmonie. Lidské optice se svět zjevuje jen ve výřezech, a to jen pokud jsou tyto

výřezy ve vzájemném rozporu. A když pak v letech, kterým říkáme roky zralosti, se problémy řeší a náš svět se začíná urovnávat, ani pak bychom si neměli nic nalhávat: to jsme asi uzavřeli jen povrchní kompromisy, kdežto skutečná harmonie nám zůstává skryta.

Pokud jde o miss Florence, mohlo se stát, že přišla Renatovi do pokoje sdělit, že se na ulici rozdává zvláštní vydání novin, kde se píše o vítězství německé a rakouské armády. Měla z toho potom radost i pravila, že by se mělo dohlédnout na to, aby Knobloch nezapomněl vyvěsit prapor. Mohlo to však dopadnout taky úplně jinak. Když se jí Renato zeptal, jestli už slyšela o novém vítězství, stávalo se, že se na něj dlouze zahleděla a řekla: "Jsi už velký chlapec, za chvíli ti bude třináct, měl bys vědět, jak se máš chovat." A když se pak rozhodla, že na něho nepromluví ani slovo, vydržela to celý zbytek odpoledne.

A nepomohlo nic, ať to zkoušel jakkoli. "Miss Florence," řekl třeba a vyslovil to tak jemně, že si sám pro sebe říkal, jak krásně a dojemně to zní, "miss Florence, to, co jsme spolu včera večer četli o Oliveru Twistovi, je opravdu nádherné," nebo řekl: "Miss Florence, já musím pořád myslet na to, jak se ti dva psi v městském parku rvali." Miss Florence však neřekla nic, jen se dívala před sebe a vypadala, jakoby její zrak objímal pobřeží Anglie, Hydepark s dětmi, které tak pěkně sedí na koni, louky s košatými stromy a jejího milého otce s velkým nakrouceným knírem, jak sedí na lavičce a drží v ruce hůl (tak to bylo na fotografii), a Renato si musel v duchu říci: Jsem bídák a zasloužím opovržení (miss Florence říkala o takových lidech, že jsou "sprostomyslní").

Někdy přišla k čaji také mamá. Většinou však ležela na pohovce. Mamá byla stále nemocná, a když přišel doktor Wanka a uspěchaně a zamračeně k ní nahlédl, v ruce cestovní brašnu, ve které měl místo trepek, kartáčku na zuby a vajec na tvrdo cosi stříbrného, čemu říkal "moje instrumentárium", a když pak kuchařka řekla miss Florence: "To je pořád samej dochtor, těch peněz, co to musí stát!", Renato nikdy přesně nevěděl, proti komu jsou tato slova namířena, zda proti lékaři, proti pořádku na světě, nebo proti mami. "Tvoje matka je nemocná," pravil papá a odmlčel se. Renato se na něho zadíval, až rozeznával jednotlivé vousy v jeho kníru, a cítil, že se otec na něho zlobí, protože se jemu, Renatovi, nedařilo, aby z jeho nitra zřetelně vyzařoval smutek, onen smutek, který měl pociťovat nad matčinou nemocí; naproti tomu s papá byla tato bolest tak přirozeně srostlá, nesl si ji v sobě tak hluboce zakotvenou, uměl s ní zacházet s takovou jistotou, že si u stolu dokázal nabírat zeleninu, potom číst noviny a nakonec se docela usmívat, aniž rituál svého smutku sebemeně porušil (tak jako si dokonalý řidič dokáže za volantem zapalovat cigaretu, povídat si a přitom mistrně a s převahou zvládat rychlou jízdu).

Je to strašné, že mamá je nemocná, říkal si v duchu Renato, když stál u ní v pokoji a čekal, že se mu v prsou třeba uvolní nějaký předmět, pohne nějaká destička a třením, které při tom vznikne, se v něm probudí zármutek nad matčinou nemocí. Bylo to stejné, jako když čekal při večerech komorní hudby, kdy ve ztemnělé koncertní síni svítí jen malá světla na pultících, až začnou hrát

Beethovenův kvartet. To si pokaždé myslíval: tohle je Beethoven, nejkrásnější hudba, jaká kdy byla napsána, to musí být velký zážitek. Jenže to, na co čekal, se nikdy nedostavilo - a on už na to pak ani nemyslel.

Mamá se vždycky ptala: "Už tě miss Florence vyzkoušela?" To si Renato říkal, že určitá slova - jako třeba to ošklivé slovo "vyzkoušet" - mají zřejmě moc oživit určitou situaci a vybavit ji všemi podrobnostmi. Když si miss Florence nasadila brýle a sedla si s latinskou gramatikou před něj, vždycky od něho chtěla, aby doslova opakoval věty z učebnice, a ptala se na věci, které se ve škole vůbec nemuseli umět - a to všechno se takhle dělalo zřejmě jen proto, že obě používaly slova "vyzkoušet". Mamá i miss Florence si pravděpodobně říkaly: Chlapec musí být vyzkoušen a slovem chlapec si navíc chtěly vyčarovat ze země žáka, který by stál s hlavou skloněnou před miss Florence a ona by kontrolovala jeho oblečení, totiž šedý kabát a šedé kalhoty, při jejichž "nákupu" mamá říkávala, že jsou "solidní", a k tomu vždycky dodala "to je přesně to právě pro takového chlapce" - toto oblečení si tedy miss Florence vzala na mušku, aby zkontrolovala, zda je v pořádku, a současně zaujala své místo s latinskou učebnicí a brýlemi, jako kdyby seděla na nějakém novodobém válečném stroji.

"Transporto equitatum Rhenum," řekl Renato, když tedy stál před miss Florence, "přepравuji jezdecktvo přes Rýn". Miss Florence mu však ihned skočila do řeči: "Prosím tě, jak můžeš říct přepравuji jezdecktvo přes Rýn, když tu přece jasně stojí přepрав jezdecktvo přes Rýn! Už zase nic neumíš."

Renato se jistě mohl pokusit vysvětlit jí latinskou gramatiku. Miss Florence však rozuměla jen tomu, čemu rozumět chtěla. To bylo jako s těmi Hauffovými novelami, ty si také nedala nikdy vysvětlit. Kdykoli za ní Renato přišel s knihou v ruce a chtěl jí přečíst kousek z oné novely, kde je to skvělé líčení operního večera a bílého a zlatého hlediště, vždycky si našla důvod, proč to odložit. Buď musela provést vyúčtování s kuchařkou, nebo měla v práci krabici se šitím. Na stole měla stát před sebou dřevěnou krabici, kdysi žlutou, ale teď už šedou a taky už v ní dávno nebyly žádné bonbony, a z té teď vyndala jehly na šití místo čokoládových bonbonů, a ty jehly si pak - snad aby dodržela určení této krabice - dávala do úst jako nějakou sladkost a pevně je svírala mezi zuby "Teď ne," řekla Renatovi, když si vyndala jehlu z úst. "Vidíš, že teď nemám čas na tvé Hauffovy novely." Takže Renato pak věděl, že miss Florence už zůstane při svých nesprávných představách o novelách. Když se totiž před někým cizím zmínil o divadle nebo o nějaké události, miss Florence ho vždycky přerušila a řekla: "Ale neposlouchejte ho, on totiž spolkl všechnu moudrost, to víte, přečetl si Hauffovy novely."

V ložnici u mamá se Renato díval na protáhlé skleněné kapky, které vypadaly, že každou chvíli spadnou z lustru, ale nikdy se to nestalo a ani stát nemohlo. Slyšel také tikot stojacích hodin. Z jejich boku se vykláněl jakýsi tvor, dole to byla ryba a nahoře člověk, žena, která hleděla do dálky a zacláněla ciferník svým velkým bronzovým slamákem. To Renatovi vždycky napadlo: teď bych mohl říct mamá něco o miss Florence. Miss Florence říkala v kuchyni o mamá spoustu špatných věcí. A Renato věděl, co by se stalo, kdyby se o tom mamá dověděla. Věděl, že

by se tímto sdělením, totiž drobnými pohyby, které by vykonaly jeho rty, dovršil jeden z oněch nepatrných přesunů těžiště, jímž se někdy dostane do pohybu rozvětvená aparatura, velké soustrojí, kouzelné divadlo, na němž se ve vteřině začne hrát. A viděl i to, co by tímto drobným pohybem rozpoutal: rozhořčení rodičů vůči miss Florence - ta by si hned začala balit zavazadla, nastalo by pobíhání po bytě, bouchání dveří, telefonování a nakonec by se služebnictvo bouřilo proti rodičům ("To je strašné, vyženou ji na ulici uprostřed války," říkali by). Třeba by se to stalo až pozdě večer, ale Knobloch by jí přesto snesl kufr dolů. Nesl by ten její široký, nízký kufr na zádech, sestupoval by s ním rozvážně po schodišti. Dole by ho pak postavil na chodník, přímo pod plynovou lampu. A pak by se miss Florence na kufr posadila.

Nic z toho se ovšem nestalo. Renato seděl u mamá a bronzová dáma se dál vykláněla a naslouchala nehybnému ovzduší ložnice a pomalému tikotu hodin a neslyšela nic než občas tiché zabublání v trubkách ústředního topení.

Renato si ovšem někdy položil otázku, proč to vlastně nedokáže mamá říct. Vždycky však nakonec dospěl k závěru: nemohu nic udělat, protože miss Florence miluju - jenže v tom okamžiku to bylo tak, (jako když v orchestru jeden nástroj předává melodii druhému, ten však nečeká, až první umlkne, ale začne hrát při závěrečném tónu prvního nástroje) jako když je tento jeho výrok okamžitě vystřídán tím, který jako by mu říkal: ne, ty ji nemiluješ, jenom jsi slyšel o lásce mluvit a myslíš si, že ji také musíš prožít. Ve skutečnosti, tak si to myslel, by bylo zahanbující milovat právě ji. Když se však jindy stalo, že si musel přiznat, že je hloupá a zlá, tu se hned zase probudil ten hlas a řekl: jak si jen můžeš něco takového myslet, když ji přece ve skutečnosti miluješ!

Jedno však bylo jisté: jednalo se s ní nějak jinak než s obyčejnými lidmi, s profesory ve škole, s členy rodiny, s návštěvami, které přicházely do domu. Život, řeči a názory těchto lidí byly průhledné, ale také nudné a nedůležité, postava miss Florence však naproti tomu působila jako drahocenné tabernákulum, v němž je ukryto kus tajemství, jež udržuje svět v pohybu. Někdy se dokonce zdálo, jako by se toto tajemství na okamžik vynořilo na povrch. Když se zadívala před sebe, když neodpovídala, bylo toto tajemství pojednou zde a ještě dlouho potom byl pokoj naplněn zármutkem, který po sobě zanechalo. Často nemusela vlastně udělat nic, a najednou to zde bylo. Tak se mohlo stát, že už jen pouhé její jméno - dvě slabiky určené pro každodenní použití, samovolně, asi jako mechanismus naší chůze nebo jako páka pro rutinovaného řidiče - mohlo se tedy stát, že toto jméno náhle zazářilo, jako když je osvětlí lampa, která stojí za ním. A slovo Florencie - Renato si ji už tehdy představoval jako rozlehlé město na pahorcích, s krásnými ženami v červených sametových úborech, s blouznivou mládeží, s tajemnými souboji - slovo Florencie bylo v takovém protikladu s touto chudou anglickou dívkou, s její bledou pletí, špičatým nosem a malou, kulhavou postavou, že se člověk nemohl ubránit slzám. Její dobří rodiče vložili do jejího jména celou svou hrdost a naději. Dali jí jméno Florence a anglická výslovnost tohoto jména jako by přesadila krásu pohádkového města do svěží zeleně severu,

aby tak vynikl obraz mladé lilie, ostře se rýsující za zledovatělým oknem v celém svém něžném jasu. Život však rozhodl jinak a jméno předurčené k tomu, aby jako vůdčí hvězda zářilo nad šťastnou existencí, nemělo jiný smysl, než odhalovat v nemilosrdném světle tělesnou ošklivost. Já ji miluju, říkal si někdy Renato sám pro sebe a myslel si, že láska a soucit jsou totéž. Když se někdy stalo, že neuměl odřít lekci dějepisu z paměti a ona pak přišla pozdě večer ještě jednou za ním do pokoje a s očima sršícíma hněvem si na něm znovu zchladila žáhu - on už ležel v posteli a ona byla taky už jen v noční košili - nemohl se na ni nakonec zlobit, když viděl její kostnaté, žalostně hubené paže a malý černý čůpek, který jí sahal jen k výstřihu košile.

Musel pak myslet i na jiné dny. Když po procházce v chladném podzimním odpoledni vstoupili do domu, někdy mu řekla: "Pojď, zatopíme si v krbu." Směl jí při tom pomáhat, směl navržit hromádku dříví a podložit pod ni papír. A když oheň začal hořet, řekla: "Tak a teď se k němu posadíme." Přitáhl si židli k její, teplo mu zvolna stoupalo tělem od nohou vzhůru a jeho až dojímalo, jak miss Florence dovedla tuto hodinu vychutnat.

Vždycky byla nyní připravena vytáhnout s nemilosrdnou kritikou do boje proti rodičům, proti rodině - když ji třeba papá zapomněl představit někomu neznámému, s nímž procházel pokojem - takže to někdy vypadalo, jako když si všichni pokoru stírá, aby pak mohla svou láskou zahrnout jiný okruh lidí, totiž společnost vychovatelek, s nimiž se setkávala v městském parku. Byla to především miss Harrisonová, guvernantka malé Gérardové, které platil její bezmezný respekt. Miss Harrisonová měla předtím, než ji přijala paní Gérardová, dobré místo v Anglii, v domě vévody z [Tečku](#), a strýc těch dětí, král Eduard VII. ji častokrát vyznamenal přátelským potřesením ruky. Když si Renato při usínání promítal obrázky z uplynulého dne, když v duchu viděl, jak hlavní alejí městského parku přichází miss Harrisonová s malou Marianou, vždycky se mu zároveň v pozadí vynořila ona malá scéna, při níž král drží ruku miss Harrisonové ve své a několik vteřin jí silně a přátelsky potřásá. Jeho obličej vroubený plnovousem přitom zářil žoviálním úsměvem, kdežto miss Harrisonová se asi jen tiše usmívala, jako se usmívá i teď, když její jemná postava s pudlíkovitým blond účesem pozvolna připlouvá po šterku z druhého konce parku. Avšak scéna královského stisku ruky - jednou v dětském pokoji v domě [Tečků](#), podruhé v pokoji Buckinghamského paláce, když se zde miss Harrisonová s dětmi na chvíli zastavila navštívit jejich strýce - tato scéna byla Renatovi tak dobře známa (byl to přece jeho vlastní dětský pokoj nebo pokoj tety Melánie se zelenými plyšovými lenoškami), že stačilo představit si, co lehkomyšlnosti a nesolidnosti je v království, aby se tento obraz dal rozsvítit v jeho bolestném lesku.

Renato myslel na tuto nesolidnost království a domníval se, že se to mohlo podařit jedině tomu, kdo pohrdá trudnými zásadami, totiž takovými zásadami, které donutily pana a paní Martinovy, to jest jeho rodiče k tomu, aby vedli tak nudný život, že to mohly způsobit jen špatné, neuspořádané finance, že jen na

základě jakési pochybné existence mohlo vzniknout toto království, které shlíželo z modrého rytířského sálu tak naivně a neskutečně, toto království ve své ponuré a přece tak něžně mladistvé kráse zde nyní mohlo vzniknout vedle ústředního topení a splachovacího záchodu. Ano, angličtí králové se mohli Renatovým očím jevit jen jako hochštapleři, zrovna jako velcí duchové a slavní umělci, kteří se také dokázali vzepřít proti životu, jaký se vedl u nich doma. Proto také mohla být Mariana Gérardová bytostí tak záviděníhodnou, že její matka - jak se aspoň tvrdilo - byla žena se špatnou pověstí. A když jednou kdosi řekl, že není jasné, z čeho vlastně paní Gérardová žije, pochopil Renato, že člověk musí žít v neuspořádaných poměrech, aby mohl nosit tak krásný červený plášť jako Mariana a aby mohl mít pleť na spáncích tak průsvitnou a oči tak jasné jako ona.

Miss Florence si stále měla s miss Harrisonovou co povídat, proto trvaly na tom, aby Renato a Mariana šli před nimi. Tyhle procházky se konaly čtyřikrát týdně, vždycky v těch dnech, kdy Renato neměl hodinu šermu. Renato pak musel už od rána myslet na to, že se setká s Marianou, a snažil se připravit si vždycky předem rozhovor, který s ní povede. Ale pokaždé to dopadlo jinak. Když se v prostřední aleji objevila barevná skvrna Marianina kabátu, a když se potom přibližovala a Renato viděl, jak se Marianina úzká hlava začíná rýsovat na pozadí šedého kožešinového lemování, nepřipadalo mu nijak těžké začít rovnou vyprávět o Hauffovu Othellovi. Jakmile jí však začal líčit děj, velmi brzo musel pochopit, že obdiv, který chtěl svým vyprávěním vyvolat, obdiv, který se měl přenést z Othella na něho, se prostě nedostavil. Nepodařilo se mu vymámit z Mariany nic víc než jakési lhostejné: “Ano, ano, poslouchám.”

Přesto se nevzdával, snažil se vytáhnout z příběhu ty nejzávažnější, nejpresvědčivější věci, cítil však, jak mu vlastní hlas zní stále cizeji a jednotlivěji a jak ze skvělých formulací, které si připravil, zbylo jen cosi žalostně rozpačitého, co k Marianině sluchu vůbec nedošlo. Namísto toho hleděla před sebe, obličej se jí ani na okamžik neuvolnil, jen závan větru jí občas svál pramínek vlasů do čela, čímž se ještě zdůraznila její semknutá ústa a úzká křivka nosu jako na nějakém reliéfu.

Renato se samozřejmě někdy utěšoval tím, že si v duchu říkal: je mladší než já, nemůže to všechno ještě chápat. Když však jednou řekla: “Včera jsem byla na Rosého koncertu, hráli zase tak fantasticky krásně”, nebo když mamá u stolu vyprávěla, že slyšela, jak je malá Gérardová na svůj věk neobyčejně vyspělá, tu mu Mariana a její tajemství unikaly do nedostupné dálky.

Městským parkem vedly tři aleje - horní, dolní a široká prostřední. Do horní aleje, která se táhla podél nádraží, se chodilo spíš pro změnu a vždycky jen na chvíli. Horní alej používali hlavně ti, kdo parkem jen procházeli, a s balíky, které si nesli, se zavazadly ve slaměných obalech, které měly ženy, a s černými dřevěnými kufry vojáků jako by vynášeli na vzduch pach železničních kupé, pach sazí a pomerančových slupek. Tady vždycky sedával na lavičce muž s dřevěnou nohou. Svět jeho temných chmur a příznaků z lazaretů a nocležen ho držel ve

svém zajetí tak pevně, že chodil stále jen sem, k páchnoucí horní cestě, a ne k jasnější dolní cestě a k hlavní aleji.

Dolní cesta bývala vždycky opuštěná. Děti ji rády vyhledávaly a na začátku procházky sem hned odbočovaly, aby do ní slečny nepozorovaně dovedly. Cesta se klikatila, po straně byla lemována křovím - v zimě to bývala hustá spleť větví - takže poskytovala stále nějaký překvapivý pohled. Když se Renatovi podařilo Marianu rozesmát - stačila třeba jen neuvěřitelně jednoduchá poznámka jako: "Podívej tamhle na ulici, ten má fousiska!" - mohl doufat, že takhle dopadne celá procházka.

Dolní cestu však vyhledávali také těsně před odchodem domů. Už se třeba chystali, že z městského parku odejdou, ale v posledním okamžiku si to guvernantky jakoby rozmyslely a řekly: "Projdeme se ještě jednou dolní cestou." V té době už v přílehlé Mariánské ulici tu a tam svítilo okno a když tudy projížděl osamělý povoz, zdálo se, že ticho, přerušované klapotem podkov a rachotem vozu po špatném dláždění, je o to výraznější, že z něho hluk vychází a zase se v něm ztrácí. S Marianou se Renato domluvit nedokázal, ale jak teď šel vedle ní, už přemýšlel o dalším setkání. Příště - uvažoval - se s ní pokusí mluvit o "Čarostřelci" a řekne jí totéž, co o tomto díle dnes říkal ve škole Felix. Zahraje si na Felixe a jí nezbude než přitom cítit stejné napětí, jaké obvykle cítil každý, kdo Felixovi naslouchal.

Ostatně dolní cestou nechodívali nijak často. Slečny nejraději chodily prostřední alejí. Byla široká a rovná jako přímka, bylo z ní daleko vidět a jiné děti a jejich guvernantky se daly už na dálku rozeznat. Někdy se jich sešel celý houf - velké hejno dětí a velké hejno slečen. Většinou však zůstali pohromadě stát jen chvíli. Miss Florence a miss Harrisonová na hlavní alej nechodily, aby nebyly příliš často rušeny ze své zábavy. Těžko ovšem říct, zda to nebylo spíš naopak, zda sem nechodily třeba proto, že doufaly, že budou moci jít s ostatními. (Neobyčejná úcta, s níž miss Florence o všech guvemantkách mluvila, činí tuto domněnku docela pravděpodobnou.) Možná to byly ty druhé, které se pokoušely vyhnout pravidelnému styku s Angličankami, možná však, že obě strany by se byly chtěly navzájem spřátelit, bránila tomu jen oboustranná neobratnost.

Ovšem s Helenou Pauerovou a její vychovatelkou chodili vždycky, kdykoli je potkali. Když Mariana uviděla Helenu přicházet, vždycky se zaradovala, a to už Renato věděl, že procházka je definitivně zkažená. Musel se pak jen dívat, jak obě dívky v těsném semknutí odcházejí stranou, jak si spolu něco špitají a někdy se i smějí. Renato se přitom samozřejmě tvářil, jako když se ho to netýká, jenže kdoví, zda se mu to podařilo. Felix Bruchhagen mu totiž jednou řekl: "Včera jsem tě, hochu, sledoval, a bylo rozkošné vidět, jak tě děvčata nechala být a jak ses přitom tvářil." A tak se ve dnech, kdy se šlo s Helenou, musel bát navíc i toho, že ho překvapí Felix.

Co si děvčata vyprávěla, tomu nemohl na tu vzdálenost rozumět, slyšel však, co si povídaty vychovatelky, a taky lamentaci slečny Stoweové na poměry v domě Pauerových. "Je to všechno jenom flanc," říkala obvykle, "navrch huj a vespod

fuj, jak se tady říká. To by přece u nás vůbec nebylo možné, aby si takový zdravý a silný mužský, jako je náš pan Pauer, zůstal doma a chodil si po svých kšeftech, když se venku musí obětovat tolik mladých lidských životů v nejlepších letech. A přitom je to samá malost a lakota, to se ani nedá všechno vypovědět. Tuhle za mnou přišla naše paní a povídá: “Mohla byste s námi třeba jít na ten nový válečný film.” Ale když jsme tam pak přišli, najednou se ukázalo, že dostali jen malou lóži, a na mě vyšlo tak mizerné místo, že mi pak hlava tři dny třetila a všechno mi před očima skákalo. Navenek je ovšem všechno nóbl a tiptop. Jenomže tohle my už známe. Ono stačí, když člověk slyší, jak sprostě si pán a paní nadávají, když se spolu hádají. Kolikrát to trvá celý den a ani u stolu si neberou servítky. Pro takové dítě je to ovšem jed.”

Miss Florence při vyprávění slečny Stoweové vážně pokyvovala hlavou, ale přitom vypadala spokojeně. Toužila po světě, který by se řídil lepším zákonem, po světě, v němž by guvenantky zahrnované poctami řídily život rodin, ba i celých národů. A proto brala líčení slečny Stoweové s vážností a odpovědností generála, který dostává zprávu o nepřátelské branné moci, a současně s uvážlivým úsměvem historika, kterému je předložen nový věčný materiál jako výsledek pátrání a který se mu v jeho politickém přesvědčení výborně hodí na podporu jeho teze.

S Helenou a se slečnou Stoweovou se však nepotkávali nijak často. Bydlely totiž v jiné části města a většinou chodily do jiného parku. Miss Florence a miss Harrisonová zato byly věrné městskému parku, zůstávaly věrnými návštěvnicemi jeho hlavní aleje. Jedině v letních měsících se tam nechodilo. To se chodívalo do zahrad na periferii, ostatně v městském parku býval tou dobou velký nával. V zimě však byli návštěvníci hlavní aleje rozptýleni v takových vzdálenostech, že člověk až musel věřit v existenci vyššího zákona, totiž, že stromy shazují listí a uvolňují velké plochy šedého nebe jen proto, aby udělaly do všech stran místo, a tím proměnily zemi v přehledný terén pro radosti zimního období.

Přišel listopad a obalil všechny fasády v ulicích města vrstvami mlhy, vnitřky kostelů ponořil už za časného odpoledne do šera, takže lidé, kteří sem nyní přicházeli, spatřili mihotání věčného světla jakoby v nekonečné dálce. Ale tady v parcích předvedl listopad druhou tvář své janusovské hlavy. Když bylo konečně odklizeno listí, zaujal své postavení v hlavní aleji prodavač jedlých kaštanů se svou malou lokomotivou a také děti, navlečené už do kamaší a teplých kabátů, byly připraveny vyrazit do zimy.

Pro oživení melancholického veselí tohoto obrazu cesty do zimy neodpustil si malíř posledním tahem štětce zasadit mezi jasně šedé tóny několik karmínově rudých skvrn na nosech starých pánů, jejichž malá falanga se zvolna pohybovala hlavní alejí. Nebyly to ovšem nosy, jaké figurují na obrazech Jordaensových a Ostadeových jako nejskvostnější části obličejů starých mužů, které, lechtány vůní stoupající z vinné sklenky, zrcadlí ve svém mírném lesku bezstarostnost let, která jsou jako epilog vyňata z proudu času, a rovnají se proto létům dětství, jichž se tento proud ještě nezemocnil. Nosy starých pánů zkrátka a dobře zrudly vzduchem,

oním vzduchem, z něhož stoupal první chlad (jako perličky sifonu, které se uměle vpravují do pitné vody) a svou ostrostí pronikal k jemným tkáním. A chrípí těchto nosů, chvějící se už při prvním mrazivém dechu, se marně snaží najít atmosféru, z níž byla vypuzena a která pečlivě uchovávaná koberci na okenních parapetech vytváří mezi lvími hlavami fotelu to pravé klima se směsí tepla od kamen, vůní plyše a vůní dřeva vystupující z přiborníku - už čtyřicet let tu stojí ve své dubové nádheře v očekávání imaginárních slavností. Ano, i tito staří muži byli navraceni do země dětství, jenže na tuto cestu je vypudila opětovná potřeba ochrany a tato cesta je přitom stále ještě hodně namáhavá. Když si totiž potřebovali něco říci, zůstali vždycky stát, otočili hlavy k sobě, což byl jejich denní nácvik pohřebního průvodu, který se bude právě tak pomalu pohybovat od domu smutku a každou chvíli se bude zastavovat buď na křižovatce nebo u hostince, kde měl sídlo spolek, jehož výboru býval zesnulý členem.

Dva bratři, páni Valentové, vždycky Renata zastavili. Mladší z nich, pětasedmdesátiletý doktor, se na něho obvykle obrátil se slovy: “Jakpak se vede paní mamá?” “Děkuji, dobře,” odpovídal vždycky Renato, říkal to, a ani neuvažoval o tom, jak se mamá doopravdy daří. Avšak ani v odpovědi doktora Valenty se neobjevovala žádná varianta, “to je dobře, to je dobře,” mínil a zůstal pak ještě chvilku stát. Zřejmě si myslel, že by nebylo zdvořilé hned se zase obrátit, a přemýšlel proto, co příjemného by ještě mohl Renatovi sdělit. Ale ať se namáhal sebevíc, na nic nepřišel, a tak mu nezbylo, než ponechat na tváři úsměv, jímž provázel svá poslední slova. Tento úsměv pak čněl do rozpačité přestávky v rozhovoru jako skalisko, které se osamoceně shlíží v mořské hladině, přitom však nijak nezmirňoval divoký vzhled doktora Valenty ani hrůzu z jeho mohutné postavy a z jeho plnovousu, který mu stále ještě nezešedivěl a vlál mu v tenkých chomáčích kolem tváře.

Ale jak se přitom tento plnovous lišil od plnovousu druhého bratra! Pan Valenta senior byl jen o rok starší než jeho bratr doktor, takže by si člověk myslel, že zde příroda provedla jeden ze svých skoků, jaké lze často pozorovat třeba při zahřívání tekutiny: ta nepřechází do plynného skupenství postupně, nýbrž po dosažení bodu varu se okamžitě vypaří. Plnovous staršího bratra vykristalizoval do stříbřitě šedivých ledových trsů, rámoval jeho krásný ruměný obličej a jako součást dobře udržovaného zevnějšku patřil k jasnějšímu světu. O panu Valentovi seniorovi se říkalo, že se z něho stal náboženský fanatik, a když stál vedle svého bratra - na Renata nikdy slovo nepromluvil - měl pohled upřený k nebi, takže by člověk málem věřil, že tam vidí Madonu na trůně uprostřed muzicírujících andělů. Ostatně ani Renato nevěděl, co by měl říkat, a tak tu všichni stáli mlčky. Nakonec se však pan Valenta senior ze své extáze jakoby vytrhl, pomalounku a jakoby přeplněn znamením milosti, jichž se mu dostalo, se obrátil k bratrovi a řekl tím nejmírnějším hlasem: “No tak, půjdeme.” Teprve potom se pánové pohnuli.

Když pak Renato doma vyprávěl mamá, že se na ni ptal doktor Valenta, říkala: “Neobyčejně moudrý muž.” A k tomu často dodávala, že to býval v mládí

vyhlášený tanečník a velký ctitel její tety Melánie. Vyvolala tím v Renatovi představu, jak doktor přemáhá své obrovské tělo a nutí je k lehké úkloně před tetou Melánií sedící v lenošce a jak na jeho zbrzděném vousatém obličeji hraje rozpačitý úsměv. Běh času je fakt, který nechceme brát na vědomí, a když nám připadá, že na fotografiích z minulých desetiletí nevidíme žádný mladý obličej, pak za to může nejen tehdejší móda, ale i náš obranný instinkt, kterým se dá určovat naše optika. Proto se představa o plesové konverzaci, o onom dávném namlouvání příliš nelišila od obrazu, který si člověk musel učinit, když přišla řeč na to, že doktor Valenta ještě dnes tetu Melánii každý večer navštěvuje. Jen onen prvek vzrušení, nepočetné hry se z obrazu vytratil. Doktor si už v ničem nedělal násilí. Nedal si ani zabránit v tom, aby si nepřinášel v náprsní kapse kožichu dlouhou slanou tyčinku (protože nebylo spolehnutí, jak se domníval, že pečivo, které dostane u tety Melánie, bude opravdu včerejší). Jelikož však měl ve zvyku zůstat i v pokoji ve svrchníku, stávalo se mu při řeči znovu a znovu, že se mu konec slané tyčinky zachytil v chomáčích plnovousu. Za lenoškou měl v úzkostlivém pořádku vyrovnány svazky konverzačního slovníku. Doktor Valenta byl velmi vzdělaný a na všechny otázky, které přišly v rozhovoru na přetřes, dovedl zevrubně odpovědět. Když však přece někdy zjistil, že o nějakém faktu, jehož se v rozmluvě dotkli, má ve svých vědomostech mezeru, neostýchal se, pomalu se zvedl, sáhl po slovníku a příslušné místo nahlas přečetl.

Každé úterý přerušovala miss Florence procházku slovy: “Dnes je přece úterý.” Miss Harrisonova na to přikývla a poznamenala: “Hodina klavíru, hned jsem si to myslela.” Když přišli domů, našli už někdy slečnu Konrádovou v pokoji u klavíru, jak jednou rukou listuje v notách a druhou zlehounka přehrává několik akordů. Miss Florence byla pak vždycky zaražená, protože měla slečnu Konrádovou ve veliké úctě. Říkala, že nikdo na světě nehraje na klavír lépe než ona. Přišla na to, přestože slečna Konrádová nikdy nic podobného nevyslovila, nýbrž našla si vždy nějaký velmi diskrétní způsob, aby to lidé mohli uhodnout sami. A miss Florence to právě dokonale pochopila. Když slečna Konrádová řekla, že včera byla na klavírním večeru pianisty X., což je onen pianista, jehož výkony považují “páni kritici” za “světoborné”, a když pak dodala: “Bylo to katastrofální, tak by mi nesměl přijít na hodinu žádný můj žák,” zavrtěla miss Florence obdivné hlavou a pravila: “To je něco úžasného, když někdo všechno tak dokonale slyší jako vy.” Anebo když řekla: “Tak a teď vám zase něco prehraju,” a potom na nejvyšších klávesách zahrála pasáže, o nichž tvrdila, že znějí jako vodopád, a když skončila, zůstala ještě chvilku klidně sedět, s přivřenými víčky která vypadala jako z kůže, a s placatým nosem zvednutým nahoru, a to potom miss Florence pokaždé řekla: “Já nemám slov!” A vždycky pak ještě opakovala: “Ne, já prostě nemám slov!”, až slečna Konrádová oči úplně zavřela. Hned je však zase otevřela a s úsměvem se obrátila na Renata: “Vidíš, Renato.” Poté miss Florence několikrát pokývala hlavou. Renato nenaslouchal hře slečny Konrádové příliš pozorně, jakmile však viděl, že miss Florence a teď i slečna Konrádova začínají pokyvovat hlavou a až jaksi škodolibě očekávat, jak on

se svou vlastní klavírní hrou v porovnání s tímto vrcholným výkonem viditelně scvrkne, tu si opravdu myslel, že by se měl jaksi co nejvíc zmenšit, ani ne tak vzhledem ke hře slečny Konrádové, jako spíš proto, že to od něj obě slečny očekávaly.

Renato ovšem věděl od Heleny Pauerové, že slečna Konrádová jeho hru velice chválí a že o něm řekla, že je jejím nejlepším žákem. I před rodiči se o jeho hře vyjadřovala nadšeně. Rodiče z toho měli velkou radost, a když u nich byl večer někdo na návštěvě, vybídli vždycky Renata, aby si sedl ke klavíru a zahrál Chopinovu mazurku nebo Mendelssohnovu Píseň jara. “Skvělé,” říkal pak host, “úžasné v tom věku.” Miss Florence však potom vždycky poznamenala: “No chválabohu, že zase jednou měli možnost se s tebou blýsknout.” A ráda si přitom vždycky vzpomněla najedno odpoledne u tety Melánie, kdy Renata vybídli, aby něco zahrál. Doktor Valenta se prý potom vyjádřil - tak to aspoň slyšela od slečniny hospodyně - že vůbec nehraje dobře. “To je jen tak nacvičené,” řekl prý doktor Valenta.

I když se slečna Konrádová před Helenou a před rodiči vyjadřovala o Renatovi nadšeně, před miss Florence ho nijak nechválila. Řekla jí, že klavírní hodiny s Renatem jsou pro ni utrpením. “Něco tak nepozorného, jako je tenhle chlapec, se hned tak nenajde,” říkala. A když Renato udělal při hře chybu a když se ta chyba opakovala, tu vždycky hlasitě zasténala - tak nějak asi musel zaupět Prométheus, který byl vyobrazen na perokresbě v “Ságách klasického starověku”: rysy ztrhané hrůzou, rozčuchaný, jakoby plný hmyzu, lehce šrafovaná supí křídla, to všechno nesmírně stupňovalo děsivost té knihy, jednoho z černě vázaných svazků se zažloutlými listy lesklého papíru. Slečna Konrádová tedy zasténala a tvrdila, že z téhle hodiny bude mít několik dní migrénu.

V průběhu hodiny Renato s oblibou říkal, že má žízeň a že si musí dojít pro sklenici vody. Když vešel do kuchyně, spatřil kuchařku, jak sedí v koutě na nízké stoličce a čte si ve svých novinách, brýle se stříbrnými obroučkami a podlouhlými ovály skel až na špičce nosu. Neodložila noviny, ani když v kuchyni stál pan Knobloch a probíral s ní “vysokou politiku”, jak říkala mamá, ale přes noviny a přes brýle vzhlížela k panu Knoblochovi.

“Já to vždycky říkal, že to dokáže jen artilerie,” mínil pan Knobloch. “U nás se dělají kanóny třicet centimetrů tlustý, a v Německu dvačtyřicet. Ale kavalérie musí taky bejt. Jen si představte, co toho taková švadrona musí zrajtovat.”

“Teďky potřebujou koně na jídlo,” řekla kuchařka.

“No jo, to jo, to máte recht,” řekl na to pan Knobloch a zazubil se. “Teď už vybíjejí i králíky a tuhle prodal jeden řezník dokonce psa.”

“A chleba je taky čím dál dražší,” mínila kuchařka.

Pan Knobloch jí přitakal: “A jak to teďka bude s lístkama na chleba, to se taky ještě neví.”

Kuchařka se rozparádila: “Ale prosím vás, ti co mají peníze, ti budou mít vždycky co jíst, ti si to vždycky seženou. Ale co obyčejný lidi, ty to mají špatný. Ty aby stáli frontu na každé kousek cukru, a kdoví jestli ho vůbec dostanou nebo

jestli na něj budou mít.”

“Ba, ba,” řekl pan Knobloch, “a co jich zase teď postřílejí v Itálii, tam na tý pláni u Doberda.”

Kuchařka dopáleně namítla: “Jakýpak Doberdo, to se přeci jmenuje Dobaredo.”

“Pro mě za mě třeba Dobaredo. Tuhle stálo v novinách, že arcivévoda Silvátor na tu pláň osobně vylezl. Vloni jsem taky viděl jednoho arcivévodu, jak jel tam tím městem. Porád při tom salutoval.”

“Já zas musím porád myslet na ty naše ubohý vojáky,” řekla kuchařka, popotáhla nosem a utřela si ho do zástěry. “Co ty musejí všechno prodělat! Stojejí v zákopech ve vodě po kolena. Muž od mý neteře se z toho tak roznemoh, že celý dny a noci řve bolestma.”

“Vojáci aby se třáslí strachy,” řekl pan Knobloch, “myslím ti, co zažili ve válce tolika hrůzy, že je teď kurýrujou elektrikou, ti taky tak řvou.”

Kuchařka se navztekaně podívala na pana Knoblocha. “Vy taky všemu věříte. Ono je mezi nima hodně všelijakejch švindlířů, a z těch to vyženu, ty to jenom šmuluju. Zato když někomu vlítne střepina ze šrapnelu do nohy a nohu mu pak musejí amputovat, to jsou teprva bolesti. Ty pak musej řvát. Ale hodně jich taky pomře, dostanou zápal. Ty tam rovnou pochovají a na hrob jim dají jenom dřevěnej kříž se jménem.”

Když se pak Renato vrátil, slečna Konrádová se zlobila. “To ti musí tak dlouho trvat, než vypiješ sklenici vody?” Připravila už mezitím sešit s etudami Czerného. Renato zahrál etudu s dvaatřicetinami a díval se, jak mu prsty běhají po klávesách jako by samy od sebe. Ale nijak ho to nepřekvapovalo, protože pasáže Czerného etud nebyly přece ničím hmatatelným. Byly neskutečné, právě tak jako rozhovor kuchařky s panem Knoblochem a jako válka, o které ti dva mluvili.

Najednou však Renato nemohl dál. Slečna Konrádová si na něho totiž vyjela: “Kolikrát ti mám povídat, že tady u toho cé musíš podložit palec” - a jemu právě v tom okamžiku napadlo, že i jeho palec je neskutečný a že i palce vojáků jsou ze stejně neskutečné látky, palce vojáků, kteří křičí, i těch, kteří byli pohřbeni, když jejich tělo v polním lazaretu úplně zhnědlo. Ale o to děsivější byl nyní pohled na jejich křivky, které visely ve vzduchu jako velké protáhlé rybí měchýře spolu se zápachem karbolu, a on neměl tušení, kde se tu vzaly.

“To je hrozné,” řekla slečna Konrádová, “pořád trčí na jednom místě.”

Byla nervózní a ťukala tužkou do horního okraje klavíru.

Renato si řekl, že způsob, jak ho miss Florence zkouší latinskou gramatiku, je nesmyslný. Profesor Brishta se totiž ve škole vždycky ptá na něco docela jiného. Renatovi ovšem nikdy nenapadlo zamýšlet se nad tím, zda i v překladu, jak ho chtěl mít profesor Brishta, a ve vazbách, jejichž znalost vyžadoval, se dá najít nějaký smysl. Ale třeba v tom ani profesor Brishta žádný smysl nehledal. Jeden den totiž označil překlad s třemi chybami za vynikající, a druhý den ho v něm hluboce pobouřila jedna jediná chybička. Takže si člověk mohl myslet, že o nějaký přesný význam latinských vět mu ani nejde.

Soukup však pro to měl jiné vysvětlení. Říkal, že profesor Brischta žije v nešťastném manželství a že všechno vždycky závisí na tom, jak s ním ten den jeho žena zachází. Je známo, že kanály, jimiž si tyto informace hledají cestu na povrch, bývají velmi temné. Nemělo by se však zapomínat, že čím méně toho můžeme o této cestě říci, tím více sílí pravda o tomto faktu (subjektivní, domnělá pravda a prostřednictvím stejně neprůhledné zpětné cesty sílí i to, co se v takových případech dá nazvat snad pravdou objektivní).

Paní profesorovou Brischtovou jsme znali a občas jsme ji vídali, jak kolem poledne před budovou gymnázia rázuje sem a tam; byla to nádherná blondýna a její netrpělivost nám připadala pochopitelná, když musela jít ke škole, neboť taková cesta musela být pro osobnost jejího formátu ubohou a nedůstojnou záležitostí. Takže jsme si vždycky vzpomněli na ni, když jsme ve výkladu knihkupectví nebo na plakátech kina četli titulek "Démon ženství". Hned jsme viděli v duchu její modrý kostým a velký klobouk a představovali jsme si její pohledy, které nám připadaly, když je kolem sebe vrhala, jako strašné kouzelnické hůlky ze stříbra, dotýkající se věcí kolem. Při školním výletu, kterého se paní Brischtová také účastnila, jsme si ovšem všimli, že je mnohem menší, než nám připadala z dálky, že má kůži ve výstřihu plátěné blůzky červenou jako rak a na jedné z jejích poněkud ducatých tváří jsme objevili bradavici, z níž jí vyrůstal chlup. Jinak mluvila jako kterákoli jiná žena o meruňkovém koláči a o pěkném počasí, jen výslovnost měla nedbalou. Přesto jsme její démoničnost nepodceňovali. Ba skoro se nám zdálo, jako by se tato démoničnost - kterou jsme viděli vypučet mezi rozbitými hrnci, vedle vlasových odbarvovačů a v blízkosti okoralého syra - až nyní projevila ve své pravé síle.

Profesor Brischta myslel na svou ženu, když na začátku hodiny mlčky seděl za katedrou. Pod tmavým knírkem měl ústa otevřená a plácal si v pravidelném rytmu rukou na tvář, až se mu skřípec na nose pokaždé zatřásl. Démoničnost mu klesla do duše jako vrstva mlhy a zavinila, že mu v hlavě tančila latinská slovíčka, jak se jim zachtělo, a určovala i výskyt dobrých a špatných známek v notesu.

Profesor Brischta, neustále ponořený do vlastních myšlenek, měl také osobitý způsob řeči: každé jednotlivé slovo ze sebe vždycky vyrazil, a hned nato rychle ústa zavřel. Někdy jsme ho vídali stát na konci chodby. Stál tam pokleslý do kolen a polokoule černého tvrďáku mu seděla šikmo v týle. Jednu paži měl zdviženou, ukazovákem pohyboval nahoru a dolů, hleděl kamsi do dálky a vyražel přitom slova: "Uvolněte chodbu!"

Možná však, že to byl jen žert, tak jako byl zřejmě žert to, co dělával po vyučování. Protože latina byla dopoledne poslední vyučovací hodinou, bylo jeho povinností vrátit třídní knihu do sborovny. Na přenesení třídní knihy si s sebou vždycky bral některého žáka. Ten však musel - většinou býval touto funkcí pověřován Renato - cestou do sborovny udržovat za profesorem určitý odstup, takže ti dva, profesor a žák, kráčeli po chodbách a po schodišti jako kněz a ministrant se svátostí třídní knihy.

Když měla miss Florence co dělat v blízkosti školy, někdy na Renata počkala. -

Většinou se pak zastavili v malém papírnictví paní Zulegerové. Skoro celý jeho prostor vyplňovala sama paní Zulegerová. Tato mohutná paní se znalostí usnesení “shora” vydávala učební pomůcky: věděla, jaká pravítka vyžaduje profesor Weinzierl i jaké sešity mají být pro profesora Brischtu, takže vydávala žákům přesně to, co se žádalo, a nestrpěla žádné odmlouvání. Miss Florence však bylo dopřáno, že směla tento přísný začarovaný kruh překročit. Byla totiž s paní Zulegerovou v soukromém styku a paní Zulegerová jí ukazovala lístky polní pošty, které jí posílal její syn z Ruska. “Tahle zima v Rusku, to je něco strašného,” říkala a dovolila miss Florence, aby se podívala do lepenkové krabice na dárky, které posílala svému synovi - vlněné ponožky a trvanlivý salám. Někdy přišel z fronty jen červený lístek s předtištěným textem: *Jsem zdrav a vede se mí dobře*. “Nesměji sami psát,” řekla paní Zulegerová, “nevím proč, ale asi proto, aby nepřítel na nic nepřišel.”

Paní Zulegerová si stěžovala ještě na ledacos, na věci, o nichž nechtěla před Renatem mluvit a jejichž souvislostem Renato nerozuměl. Ale i miss Florence naznačovala, že ona musí v životě také bojovat proti nepřátelství. “Však vy víte, co tím myslím,” pravila paní Zulegerové, a když se pak na sebe podívaly, když lehce pokývly hlavami a když jejich pohledy párkrát spočinuly na Renatovi, pomyslel si Renato, že důvodem stesků miss Florence budou asi jeho rodiče, a v tu chvíli by se byl tady v krámě paní Zulegerovc nejraději neviděl.

Z obytné části domu bývalo někdy slyšet, jak někdo hraje na klavír. Znělo to, jako když kladívka dopadají na skleněné desky. To hrála slečna Zulegerová, dcera naší papírnice. Bývala kdysi také žákyní slečny Konrádové a nyní dávala hodiny sama. Zatímco však slečna Konrádová byla dobrou učitelkou, slečna Zulegerová byla určitě špatnou. Slečna Konrádová se na ni ostatně skoro nepamatovala. “Ach ta,” řekla a zahleděla se do prázdna, “no jo, ta se vlastně vůbec neučila u mně, ale u jedné moje žáčky.” Někdy se slečna Zulegerová objevila v obchodě za pultem. Měla tmavé oči a bezbarvý obličej. Miss Florence řekla, že Renato je žákem slečny Konrádové. Slečna Zulegerová přikývla a určitě si přitom myslela něco případného a pro Renata málo lichotivého. Renato však v přítomnosti slečny Zulegerové úplně oněměl - šířila totiž kolem sebe celý majestát svého fádního obličeje, svého smutného pokoje a svých špatně placených hodin.

Zejména pro hodiny matematiky profesora Weinzierla se v obchodě paní Zulegerové dalo koupit spousta věcí. Profesor Weinzierl totiž vyžadoval, aby si žáci nosili do školy rýsovací desku, malé, střední a velké pravítko a malý a velký trojúhelník. “To je neslýchané,” řekla jednou jedna matka miss Florence, “on si myslí, že nevíme kam s penězi.” Profesor Weinzierl byl však neoblomný a matematiku měl ve velké vážnosti. O jejím výsostném postavení byl tak hluboce přesvědčen, že při probírání nového početního postupu se vůbec nestaral o to, zda ho třída stačí sledovat či ne. A když pak posílal ty “umounčné kluky”, jak jim říkal, jednoho po druhém s nedostatečnou od tabule a poznamenával si známku do notesu, zářil na jeho mágovské hlavě s kozí brádkou pokaždé úsměv.

Profesor Weinzierl byl také velký vlastenec. Vedl žákovskou sbírku pro válečný patronát, pro péči o slepce a pro Červený kříž. Přijímal také úpisy na válečnou půjčku. Někteří žáci dokonce tvrdili, že známkuje podle toho, jak kdo přispěl na vlastenecké sbírky. A byl to právě profesor Weinzierl, kdo zahájil sběr kovových věcí. Protože armáda, jak řekl, potřebuje každý kov - měď, nikl, bronz (slovo bronz uměl svým hlubokým hlasem vyslovit s francouzskou noblesou - "bronz"), mají všechny tyhle kovy žáci nosit. Paní Martinová dala v kuchyni odmontovat dvě měděné roury a Renato je donesl do fyzikálního kabinetu. Tam se všechno snášelo na hromadu a nakonec tam uprostřed tohoto čarodějnického světa profesora Weinzierla vyfotografovali. Kuchyňské hrnce, stínítka, hmoždíře, v nichž se tloukl cukr, a celá spousta drobných předmětů, kovových kalamářů a klik, všechno to buď leželo na zemi nebo bylo naskládáno na stolech ve fyzikálním kabinetu a on se tyčil uprostřed tohoto živého obrazu a přehlížel vykonané dílo, přičemž fyzikální přístroje nastrkané a nakupené dozadu nemohly svou bezbarvou všedností tuto slavnostní atmosféru nijak narušit. Názor, že vlasteneckými příspěvky si lze profesora Weinzierla příznivě naklonit, byl ovšem touto sbírkou vyvrácen; Fiala totiž přinesl velký hrnec z čistého niklu, ale profesor Weinzierl mu přesto dal o pololetí na vysvědčení nedostatečnou. Takže se žáci v klasifikaci profesora Weinzierla nakonec stejně nevyznali.

To u profesora Pillera to bylo jiné. Tam bylo známo už předem, kdo dostane dobré známky. Profesor Piller měl své oblíbence, a když některý z nich při překladu z řečtiny uvázl, nastalo ticho a nikdo nevěděl, co bude dál. Profesor Piller si chvíli nakrucoval konce kníru, pak si založil ruce přes sebe a vystavil na odív svůj orlí nos v kyrysnickém obličejí. Předvedl tak svou krásnou rytířskou postavu, která vypadala, jako když vystoupila z dob dávno minulých. Avšak tím, že probíral základy řečtiny tak pečlivě, že každý všechno věděl, aniž dával pozor, tím, že jeho pohyby byly tak pomalé, že si člověk v duchu říkal, že takovou únavu snad ještě nikdy neviděl, tím bylo právě jasné, že se v této rytířské postavě přes všechnu její statnost udržel už jen poslední zbytek někdejší životní mízy. Byl to prostě zbytek, který přes všechnu vnější monumentalitu vnímáme právě jen jako zbytek, jako kdybychom vstupovali do nějakého zámku z konce středověku - rod majitelů vymřel, zchudl nebo se zámku jako rodinného sídla definitivně vzdal, zařízení se vystěhovalo, hlídka už navždy opustila strážní věž a na dvoře zarostlém trávou je slyšet cvrčky a v slunci tam stojí skupinka sedmikrásek. Takový zbytek rytířské nádhery se v učitelově postavě přece jen zachoval. A třebaže se i celý jeho bojový elán stáhl do vět z učebnice řečtiny, když mluvil o stráži, která stojí před stanem, přesto se někdy v tváři profesora Pillera objevil její nepatrný odlesk: třeba tehdy, když tlumeným hlasem překládal některou řeckou větu, anebo když třeba řekl: "Ctnost přináší úctu." O jaké ctnosti to mluvil? A o jaké cti? O své rytířské ctnosti? O své rytířské cti? Kdo mohl s jistotou vědět, zda na ni ještě dnes nemyslí? V jeho velkém, nehybném obličejí občas náhle zasvítily černé oči. Jejich světlo však hned zase pohaslo a pak bylo slyšet ze školního dvora, jak na sebe narazila dvě prkna nebo jak řinčí lahve, které někdo skládá

před obchodem s minerálními vodami.

Když některý den začínalo školní vyučování hodinou profesora Pillera, mohla se pohoda ranního klidu protáhnout o hodinu déle. (Pohoda, kterou mimochodem prožíváme v ranních hodinách hlavně tehdy, když máme před sebou těžký den, patří k oněm požitkům, které jsou o to silnější, čím nejistější je půda, na níž se nalézají. Ale kdoví, třeba bychom v těch požitcích neměli spatřovat vůbec nic mimořádného. Třeba ve skutečnosti ani žádný jiný požitek a žádná jiná radost neexistují. Neboť strach, který působí v našem podvědomí, zřejmě nemůžeme zcela vyloučit. A tak snad není nesmyslné, když kromě zoufalství neuznáváme nic než slabší nebo silnější stav bdělosti, slabší, když naše láska a náš strach jsou ve stavu jakési netečnosti, a silnější, když se mezi těmito dvěma možnostmi jakoby zvyšuje napětí. A tak je tomu i s vystupňovanou láskou, a snad i vystupňovaný strach, strach z příští životní katastrofy, strach z toho, že prázdnota, do níž máme svou příští smrt vstoupit, bude trvat miliony let, je asi také onen strach, který obemkne naše štěstím.)

Někdy si ovšem Renato říkal, že je šťasten. Říkal si to, když se ráno probudil a viděl, jaká tma je dosud v pokoji. Venku za okny už opisovala svůj oblouk osamělá tramvaj a její zvuky, úder zvonku a skřípot kol na kolejích se ještě krátkou chvíli nesly prázdňným, tmavým prostranstvím. Renato jednou v tuto hodinu vstal a přímo fyzicky cítil, jak je šťasten, což se mu nikdy předtím nestalo. Stoupl si k oknu a shrnovací roletou by byl mohl projít ven. Na protější straně ulice, uprostřed černé řady domů, bylo jasně osvětlené hokynářství. Na tu vzdálenost byl obraz hodně zmenšený, vystavené hlávky zelí, jablka a hrušky i paní, která se točila kolem váhy, to všechno vypadalo až titěrné, zároveň to však onou plastičností, která zřejmě vycházela z těch drobných věcíček, působilo o to silněji. Renato viděl barevné plody v jejich krásné, i když bohužel miniaturní podobě, viděl paní, jak pomalým, pravidelným krokem chodí krámem, pak už nějaká jiná paní vešla dovnitř, ačkoli bylo tak časně, něco nakoupila a uložila si tu věc pomalu do velké černé tašky a tento obraz ve svém poněkud venkovském poklidu zapadl tak krásně do celé ulice, jejíž noční klid a tma mu za této časně ranní hodiny připadaly tak drahocenné, že vlastně nevěděl, co si počít. Skočil zpátky do postele, až v ní péra zazvonila a mosazný rám zadrnčel.

Avšak tma v pokoji a zpěv pouliční dráhy venku na náměstí, to všechno jako by ani neexistovalo, když ráno při probouzení náhle zjistil, že má všechny údy rozhozené do stran a když ho při sbírání těchto jednotlivých částí polekala otázka, zda to, co spojil, je opravdu stejný člověk, jako jsou ostatní. To, co potom mohl spatřit, ovšem okamžitě zmizelo. A když pak rozmyšlel nad tím, co tak strašného vlastně spatřil, věděl jediné to - a věděl to velmi chabě ("chabá vzpomínka" to byla, tak by se to asi řeklo) a docela chabý byl i úlek, který pocítil tady mezi žebry - věděl tedy jen tolik, že si v tom okamžiku připadal nekonečně velký. Tak velký, že všichni ostatní lidé, kteří přesně jako on nazývali sami sebe slovem "Já", byli do této velikosti zahrnuti, a dokonce v ní našli tolik místa, že všichni dohromady pokrývali podlahu tohoto prostoru jen jako tenká vrstva písku (a on

jako nepatrná bytost byl mezi nimi), zatímco se nad nimi (to znamená i nad ním, ale zároveň i v něm samém, v té velké bytosti) zvedal nekonečně rozlehlý klenutý prostor.

Když potom miss Florence sáhla při snídani po džemu - přičemž samozřejmě podotkla, že tohle není žádný džem, a rozpovídala se o jakési nepředstavitelné anglické věci, která se skládala z celých plodů - a když si pak s nožem v tenkých roztažených prstech mazala trochu té hmoty pomalu na chléb (a při této slavnostní anglické chvilce, kterou se jí tu podařilo zachránit, se zase dívala kamsi do dálky), pochopil Renato, že miss Florence nemá vůbec tušení, že mezi ním a jí a za jejími zády existuje pravda a že se dá myslet i na tuto pravdu (ta se však později nedá nalézt znovu nebo dokonce pevně zachytit).

Když se v zimě přišlo ráno do školy, hořelo už vždycky ve třídě plynové osvětlení. Byl ještě čas, ale Renatovi většinou ani nenapadlo, že by se mohl dát do řeckých slovíček. Ale když vešel do třídy Felix Bruchhagen - zůstal často na okamžik stát u dveří a jeho profil se odrazil na temném pozadí, které bylo venku na chodbě jakoby o něco průsvitnější na místech osvětlených kolísavým světlem žíhavého plamene - to už Renato většinou řecká slovíčka zavrhl úplně.

Miss Florence neměla Felixe ráda. "Je to nevychovaný a drzý mladík," znělo její ustálené rčení. A paní Martinové řekla: "Tenhle spolužák má na Renata špatný vliv." Na to mamá vždycky významně přikývla. Ne že by mu bránili, aby za Felixem šel nebo aby si ho pozval. Když se však stalo, že papá náhodou potkal Felixe na schodišti, když ten se vracel domů, vstoupil do pokoje s úsměvem, který mu připadal jemný a řekl: "Aha, to byl ten Bruchhagen, že?" A když na to Renato řekl: "Ano, papá, to byl Bruchhagen, ten, co toho tolik přečetl," zdálo se, že pan Martin ani po tomto sdělení nezměnil svůj názor a beze slova sáhl po svém večerníku. Ubožáci, byli vlastně k politování, když nepoznali, jakou osobností byl Felix, když pro ně zůstal jen jedním z "kamarádů", kteří chodili za Renatem, zkrátka spolužákem, jako byli Fiala, Pollak nebo Zimmermann.

Když ale miss Florence řekla: "Ten Bruchhagen se už postará o to, aby ses dověděl věci, které mladý chlapec vědět nemusí," pak se velice mylila. Nevěděla totiž, že věci nejsou obvykle jen jednodušší, nýbrž vždycky zároveň i složitější, než si v té chvíli myslíme.

Neboť ve škole Felix vždycky říkal: "Nesmíme Martina kazit." A tlustý Pick se potom vždycky dal do smíchu a další, jako Woska, Krebs a Soukup, se smáli s ním. Ale i ostatní to po něm opakovali a říkali: "Martina nesmíme kazit;" a dokonce se stalo, že i tenký Pick na jednu Renatovu otázku udělal jen mlčky jakési gesto. Mělo to být gesto člověka, který s úsměvem naznačuje něco jako: Jo tohle tajemství prozradit nesmím. Avšak pohybem, který tenký Pick provedl rukama - vypadalo to, jako když chce hřbetem ruky odsunout nějakou věc stranou - a úsměvem, který vyloudil na svém koňském obličejí, se mu stejně nepodařilo vyjádřit, co měl na mysli. Jindy však mohl Renato tenkému Pickovi vyprávět o "Čarostřelci" nebo o "Mistrech pěvcích" přesně tak, jak o těch věcech vyprávěl

Felix, a když při tom vyprávění Pick sklonil hlavu a udělal pohyb rukou, který měl vypadat nenuceně, mohl si Renato dokonce myslet, že ho teď tenký Pick obdivuje.

Tlustý Pick naproti tomu nejevil o "Mistry pěvce" vůbec zájem. Měl už za sebou dvě třídy měšťánské školy když přišel na gymnázium, a navíc musel na gymnáziu už jednu třídu opakovat, a proto se mu neurčitý, ale značný počet let jako nejstaršímu ve třídě navrstvil kolem těla jako letokruhy kolem kmene stromu. A tak seděl za Renatem v poslední lavici, naplněn materií ztracených let, která jako by vyvolávala tím větší strach, že byla skrytá a na zemský povrch nevysílala nic než lehký jasný a chraptivý smích (který pokaždé cestou zbarvil červenavý obličej tlustého Picka ještě víc dočervena).

V hodinách si Renato s tlustým Pickem povídal, a povídal si s ním tolik, že profesor Brischta řekl, že doporučí třídnímu profesorovi Pillerovi, aby jednoho z nich přesadil jinam. Jednou řekl profesor Brischta Renatovi: "Ten váš přítel Pick," čímž ho na okamžik zarmoutil tak, jak musí být zarmoucen každý, když náhle a, jak se také často stává, znovu stojí tváří v tvář překvapujícímu lidskému nedorozumění, přeceňování nebo podceňování nějaké osoby, některé z oněch nesčetných falešných představ, s nimiž lidé žijí a nakonec si je vezmou do hrobu. Tak se i profesor Brischta domníval, že by se Renato dokázal přátelit s tak bájným tvorem, jakým byl tlustý Piek ve svém tajemném království, přičemž si ovšem myslel, že Renato nevidí hrozivou propast, do níž se tlustý Pick žene.

Uvažovat o této propasti - i když se přitom zdála tak neurčitá - znamenalo přirozeně tlustého Picka taky politovat, a Renato se někdy domníval, že by snad mohl něco podniknout k jeho záchraně. Myslel si, že by ho třeba mohl "vychovat", tak jako miss Florence chtěla "vychovat" jeho, když ho trestala ve dnech, kdy ráno shledala, že má pod očima modré kruhy. Že přitom skoro nikdy nebyl potrestán v těch dnech, kdy dělal to, čemu miss Florence říkala "chovat se neslušně" - v těch dnech obvykle nezpозorovala nic - to na věci nic neměnilo. Miss Florence měla jistý záměr a Renato by byl rád sdělil tlustému Pickovi tentýž záměr. Viděl, že má pod očima kruhy a řekl mu (stejně jako jemu říkala miss Florence): "Měl bys s tím zlozvykem přestat." Tlustý Pick se ušklíbl: "Co tím myslíš? S jakým zlozvykem?" Renato si netroufal tu věc nějak pojmenovat, a proto řekl: "Myslím tím to, co asi děláš v posteli." Tlustý Piek se dal do smíchu: "To, co dělám v posteli? No tohle! V posteli! Ten Martin je ohromný! V posteli!" Vypadalo to, že slovo postel na něho mocně zapůsobilo. Jeho smích pak zvolna utíchal, ale hned zase znovu vybuchoval, teď už ve větších pauzách a čím dál tišeji, až nakonec z něho zbyl jen sotva slyšitelný klokot; bylo to jako orchestr, který se po velkém fortissimu pomalu uklidňuje a ještě několikrát vyrazí motiv tohoto fortissima v jakýchsi vlnách a potom doznívá jako ozvěna, čím dál tišeji, ve skupinách čím dál jemnějších nástrojů a je čím dál tlumenější, až melodie nakonec dozní docela.

Tlustý Pick se však ještě neuklidnil. Zeptal se: "A proč vlastně bych měl s tím zlozvykem přestat?"

“Protože si tím ničíš zdraví,” řekl mu na to Renato. Načež se tlustý Pick s lhostejným gestem odvrátil a řekl: “To už mám beztak zničené.”

Bylo to sice strašné, co řekl, ale přitom bylo zřejmé, že si nerozuměli. Asi mluvili každý o něčem jiném. Ale ať už vypadalo jakkoli ono velkolepé inferno, do něhož se tlustý Piek ve svých nekonečných extázích propadal, zdraví už tedy měl zničené. A také na něm bylo teď vidět, že se klidně obětoval na oltáři neznámého štěstí, aniž se o tom slovem zmínil, a tlusté tváře a silné rty jeho odulého obličejce, na jehož celém povrchu bylo patrné stejnoměrné červené zabarvení, každý jednotlivý díl tohoto masitého těla se pojednou jevil jako vskutku drahocenná látka v magii zničeného zdraví.

Když Felix upozoroval, že mu tlustý Pick nebo Woska dávají znamení, šel okamžitě za nimi a nechal Renata být; a když potom chodil s jedním z nich před lavicemi a se smíchem se k němu přitiskl (smáli se věcem, o kterých Renatovi říkával: “Hochu, tomu ty nerozumíš”), tu Renato vždycky viděl, že i jeho obličej zalila červeně až po kořínky vlasů. Na otázku, kdo je jeho nejbližší kamarád, přitom Renato pokaždé odpovídal: “Bruchhagen”. Věděl však, že tím vzbuzuje představu až příliš zjednodušenou.

Stávalo se ovšem také, že Felix vstoupil do třídy docela nevšímavě. Právě totiž měl rozečtený velký román. Říkal, že se jmenuje “Vojna a mír” a je od Tolstého. “Je to nádherné. A taky hodně těžké,” dodal, ale na Renata se přitom nepodíval. Hleděl před sebe, jako by tam stál nějaký neviditelný diskutér a povídali si spolu a on by také knize rozuměl.

Potom se však přece jen obrátil zase k Renatovi. “Včera jsem četl nádhernou kapitolu,” řekl. “Kníže Bolkonskij, víš, to je jeden skvělý muž, co umírá ve válce proti Napoleonovi, a když si poprvé uvědomí, že umírá, vidí nad sebou jen modré nebe neustále větší a větší.” Vyprávěl, opíral se přitom ve třídě o stěnu a plynové světlo na něho vrhalo své vlídné stíny, až se skoro zdálo, že on sám je kníže Bolkonskij, který musel zemřít ve válce tak mladý a krásný. Ležel tam na cizí tmavozelené zemi, před bílými koňmi, před hedvábnými prapory před modrými a zlatými uniformami, které zachytila pestrá malířova paleta vojensky jasně a s melancholií napoleonských akvarelů rozházené daleko od sebe po celém širém obzoru, ležel tam s krásnými pootevřenými rty s pramenem vlasů přes tvář, s pohledem, který se ztrácel v hlubině oblohy, byl to pořád ten Felix, který dovedl tiše a klidně sedět v lavici a smířeně snášet dlouhé proslovy profesora Brishty o tom, jak hrdina teprve škubnutím těchto rtů dal najevo, jak málo poznal, jak trpí a jak je mladý, a naplnil tak krajinu zármutkem svého umírání.

Že by si však Renato mohl přechíst “Vojnu a mír” sám, to vůbec nepřicházelo v úvahu. “Samozřejmě, zase Bruchhagen,” řekla mamá, “ten čte samé takové věci, to je pro váš věk to pravé! Ale když se ti řekne, že si máš přechíst “Nevěstu messinskou”, to se ti samozřejmě nechce.” Renato pak myslel na rumělkově červený svazek Schillera, který neobsahoval nic než kostry malých, ustrašených písmen, co vypadala, jako když na sebe cvakavě narážejí – tak jako slova, co zdánlivě jen klapou a mají být vyslovována sborově (jako by vůbec bylo možné,

aby lidé mluvili sborově). Zelené svazky Tolstého však stály v uzavřené vitríně. Jejich hřbety pokrývala jemná zlatá kresba a v ní se maličko leskly pěkně stavěné, propletené postavy.

Někdy odpoledne chodíval Renato do místnosti, kde byla knihovna. Miss Florence nebyla doma. Když otočil elektrickým vypínačem, kontakt na dřevěném táfování silně a dutě cvakl. Prostor knihovny pak ozářilo světlo a zvolna se rozlilo po celé místnosti, v jejíž temnotě dával o sobě nábytek vědět vůní dřeva a nepoužívaných látek, a člověku bylo vždycky divně, když po několika dnech vstoupil do tohoto prostoru, kde odpočívala ta cizí, neforemná zvířata, která zde v takovém odloučení téměř nerušené žila svůj vlastní život a uvažovala o lidech svým vlastním, pravděpodobně skeptickým způsobem - neznámý životní okruh uprostřed bytu, srovnatelný snad jen s oněmi nespátiřenými soustavami, o nichž mluví filosofové a které snad ve velkém počtu protínají náš vlastní životní prostor, ba i naše tělo a v nichž se odehrávají největší přesuny hmoty a diluviální katastrofy a to ve chvíli, kdy my po jídle pijeme černou kávu nebo ležíme na pohovce a listujeme v obrázkovém časopise.

Nedotčené a uzavřené ve vlastním životě tu stály knihy za velkými skly knihovny, a protože je tady klidně nechávali stát celá léta, měly dostatek času, aby tento svůj vlastní život rozvíjely po všech stránkách v jeho kráse. Nebyly o nic ochuzovány neklidnými čtenáři, kteří z jejich těl vytrhávali pobuřující názory - stály zde hrdě ve své mladistvé, krásně zpracované vazbě jako první den v této místnosti, kde málokdy přišly do styku s lidmi, stály zde jako aristokratická elita v celé své hrdosti, ironii a optimismu.

Když se člověk podíval blíž, bylo vidět, jak se knihy, které směl číst Felix, daly rozeznat podle vazby. Zelené svazky Tolstého, zelené jako lesy nad nimiž se rozléhala kanonáda a proháněl ostrý vítr, stály vedle kompaktní masy tmavočervených knih, na nichž byl nápis "Zola", "Zola ukazuje strašnou pravdu, říká se tomu naturalismus. Ukazuje nám všechno tak, jak to ve skutečnosti je" řekl Felix. Renato četl názvy na černých štítcích těchto knih - "Zabiják", "Břicho Paříže" - a uvědomil si, že už jen z těchto názvů prosvítá černý hnus a krvavé excesy, které se odrážejí v ponurém odlesku skutečnosti.

Jenže Renato by si byl taky přál, aby Felix četl Hauffovy novely. "Opravdu to chceš?" zeptal se Felix a sražil čelo. "Mám to doopravdy číst?" Vyznal se ve všem tak dobře, že věděl už napřed, co se mu bude a nebude líbit. "Ano," řekl Renato, "ty novely jsou opravdu skvělé." Byl však trochu zaražený, když to říkal. Znělo to, jako když jen říká: "Ano, jsou skvělé, asi jako to, co zrovna ti hloupí dospělí považují za skvělé." A myslel přitom na novely, a viděl, jak na něho laskavě a bezmocně naléhají, aby se za ně u Felixe přimluvil, on však věděl, že se mu to nepodařilo.

Ale jednoho dne - Renato mezitím mluvil s Felixem o novelách mnohokrát, neboť představa, že uvidí, jak všechny ty krásné věci, operní fraky zpěvačky a ministr za jemných zvuků hudby vstoupí do Felixovy duše, a on pak uvidí Felixe, jak mu říká: "Ano, mělš pravdu, ty novely jsou opravdu nádherné," tato představa

se mu znovu a znovu vynořovala před očima - a toho dne Felix řekl: "Tak jsem si včera přečetl toho tvého Hauffa." Jenomže to bylo všechno, co řekl.

Felix však dovedl být k Renatovi taky velice milý. Jednou byl nemocný a dlouho nechodil do školy "Měl bys za ním zajít, když je nemocný," řekla mamá a těmito slovy způsobila onen posun perspektivy, jaký často prožíváme, když někdo řekne něco nečekaného, buď proto, že je zapomnětlivý, nebo proto, že mu v náhlém hnutí myslí jeho život a to, co si o životě myslí, nepřipadá nijak závažné, nebo i proto, že v okruhu jeho života leží neznámé a rozporné možnosti (možnosti, které, ačkoli o nich nic nevíme, nám přece jen tento život snad teprve ukáží jako hodný pomilování). Ať tak, či tak, mamá nyní mluvila o návštěvě nemocného a mluvila o ní, jako by šlo o návštěvu tety Melánie nebo tenkého Picka. Avšak tím, že tuto "záležitost" pokládala za normální, projevil se právě její obsah, to jest návštěva u Felixe, v celé své neurčité kráse, asi jako jméno nějakého velkého spisovatele na nás zapůsobí nejsilněji tehdy, když na ně narazíme mezi mnoha bezvýznamnými jmény v telefonním seznamu.

Bylo samozřejmě naprosto nejisté, co takové nečekané návštěvě řekne Felix. Renato však nemusel dlouho stát v pokoji, kam ho uvedli. Felix k němu za chvíli přišel. Přišel v jakémsi žlutém nočním úboru, což bylo oblečení, v němž by Renato ani ve dnech, kdy byl zdrav, nesměl projít bytem. To miss Florence pokaždé řekla: Jestli prostyďneš, bude to samozřejmě tvoje vina. Jenomže kdo se pak o tebe bude muset starat? Přirozeně že já." A když pak doopravdy jednou "chytil nachlazení", jak ona říkala, nespokojila se jen tím, že musel zůstat celý den v posteli, nýbrž na její příkaz se vynášely další a další polštáře a peřiny z neznámých úkrytů na denní světlo, kladly se na něho a v tom sálavém vedru, které se až nepochopitelně stupňovalo, mu vyháněli "nachlazení" z těla (tak jako se v sálavém vedru očiště vyhánějí z duše hříchy), přičemž miss Florence a mamá stály po stranách lůžka jako pekelná stráž a docela klidně sledovaly toto velkolepé vymítání. Určitě měly obě naprostou pravdu, když trvaly na provedení tohoto rituálu, a mašinérie, která stála na konci všehomíra, schválila jejich počínání a potvrdila je, přičemž nechala nemoc proběhnout. A kdyby miss Florence a mamá viděly Felixe v jeho "úboru", pak by mašinérie s jejich zděšením souhlasila a pochvalně by přikývla, kdyby slyšela, jak ty dvě říkají: "Tady je vidět, kam až to dospěje, když se to zanedbá", a mašinérie by se škodolibě usmívala a ukázala by za divokou houštinou bílých štětín řadu velkých zubů. Na opačném konci světa však stála jiná mašinérie a ta mrkala a radovala se, že Felix prokázal i v době své nemoci tolik fantazie, a se zalíbením přihlížela k tomu, jak se zde všechno dělo docela přirozeně a bez velkého povyku a jak jen tak mimochodem vlály oba dolní konce Felixových kalhot nad jeho obnaženými kotníky.

"To je od tebe opravdu báječné, žes mě přišel navštívit," řekl Felix. Přisunul Renatovi lenošku a sám si sedl proti němu na okraj židle. Renato na něm viděl, že má z jeho návštěvy radost. Dokonce se mu zdálo, že se Felix musí nutit, aby zůstal sedět. Potom se však zase opřel o lenoch a pobaveně se smál Renatovým

výrokům.

Renato byl překvapen a domníval se, že Felix úmyslně přehlédł, jak bezmocně sedí ve svém zimmíku v lenošce a jak mu tváře hoří. Divil se tomu, ještě když odcházel. Vyprávěl přece o samých podružných věcech, o tenkém Pickovi a o profesoru Brischtovi, o tom, jak si profesor Brischta nasadil klobouk na stranu a ten mu pak z hlavy spadł. Po chvilce nad tím však přestal bádát, protože si všimł, jak se mu nohy začaly samy od sebe pohybovat nad dlažbou čím dál rychleji, mezi řadou hnědých domů a řadou černých stromů, na cestě, na jejímž konci bylo vidět světlešedou oblohu jako nějakou posuvnou divadelní kulisu, jako tenkou oponu, za kterou už je připravena další dekorace v purpuru a ve zlatých barvách. Řekl si, že se odpoledne musí pokusit tohle všechno vyložit Marianě. “Mariano, mám přítele!” tak to bude muset říci. “Mám kamaráda, Mariano...!” A slyšel, že už jen v této kadenci je obsaženo vše, že už jen ve zvuku těchto slov je všechno překvapivé, co mu toto přátelství přineslo, jen tak se tedy zprvu pokusí ukázat Marianě, oč jde, ale jistě mu přitom budou oči zářít stejně, jako zářily Felixovi, když mluvil o něčem krásném, a Mariana to vezme na vědomí mlčky a s úžasem a ještě cestou domů bude rozechvěna při myšlence, že takový přítel a takové přátelství existuje.

Mariana však neměla náladu, když to odpoledne přišla do městských sadů. Jediné, co ji snad zajímalo, byla velká ryba, která neustále vyskakovala nad hladinu uprostřed rybníka. Na břehu stál nějaký chlapec a házel po ní kamením. Pokaždé, když se ryba vymrštila a její tělo přitom utvořilo oblouk, se Mariana zasmála a v přestávkách se pořád dívala k rybníku. Její smích sílil, v Marianiných nepohyblivých, pootevřených ústech zněl poněkud drsně a otrásal jen horní částí jejího těla, znělo to, jako když se směje nějaký mladík - a nakonec se už smála tak hlasitě, že i chlapec na břehu se po ní ohlédl. Ale zadíval se na ni jen krátce, hned zase sáhl po křemíncích a stejně přesně jako předtím je začal v krátkých, pravidelných intervalech vystřelovat do vody.

Mariana ostatně musela jít brzy domů. Miss Harrisonová řekla, že ještě musí dělat úkoly, a také miss Florence usoudila, že je čas k návratu. Domnívala se, že vlhko dnes “leze” přes šaty až na kůži, což bylo tvrzení, které Renato nikdy zcela nepochopil. Když potom došli z parku na velké náměstí, zavanul jim z protějšho konce do obličeje prudký náraz větru. Ve chvilce se však vítr zase utiřil a zanechal jim na tvářích jen příjemné teplo - tak se někdy hořký lék pokouří o svou rehabilitaci tím, že po sobě zanechá v ústech příjemnou pachut'. Náměstí bylo prázdné, jen na jedné straně strkal před sebou nějaký muž malou kárku. Bylo vidět, jak tu masa domů stojí bez hnutí, i když se země závratným tempem otáčí a podle vyjádření profesora Weinzierla také závratným tempem letí vesmírem. Z toho si však domy nic nedělaly. Klidně si tu stály v čase, který vůbec nemíjel a který jen náhle vlıl svou prázdnotu do odpolední nálady.

Marianu sice zmínky o krásném přátelství zdánlivě nijak nezajímaly, ale Renato byl přesto rád, když Felix v přířtích dnech jednou řekl: “Ty chodíš pořád na procházku s tou malou Gérardovou. To je docela pěkná řába. Musím se na ni v

parku podívat zblízka.” Renato byl rád, že může toto seznámení zprostředkovat, a byl si jist, že tím získá uznání nejen u Felixe, ale i u Mariany.

Když se pak setkali, choval se Felix poněkud jinak, než Renato čekal. Ve chvíli, kdy podával Marianě ruku, zdudl, a při hovoru se všelijak zakoktával a dával Marianě až příliš ochotně za pravdu. Bylo ostatně podivné, že nedokázal mluvit o ničem jiném než o škole, o Fialovi, o profesoru Brischtovi a o klobouku, který mu spadl z hlavy (což byla příhoda, kterou přece nikdy sám neviděl a o které věděl jen z Renatova vyprávění). Nezdálo se však, že by to Marianě vadilo, při každé sebemenší Felixově poznámce se hned smála a Renato ji nikdy předtím neslyšel tolik mluvit. (Ostatně i jí asi dělalo vyjadřování jisté potíže a neměla vždycky hned na jazyku to pravé slovo.)

Toto první setkání Felixe s Marianou, tento malý výjev si však Renato přesto uchoval v paměti velmi dlouho, dokonce ještě celá léta. Uchoval se mu v mysli jako kratičký záběr, jako momentka, jaké nám uvíznou v paměti zcela náhodně, ale jejichž seřazení pak tvoří album, kterým se příležitostně probíráme a které pokládáme za svůj život. Na konci hlavní aleje, tam, kde louka na jedné straně spadá k malému rybníčku, zůstali stát Mariana se opřela o nízký drátěný plot, a tak pololežíc polostojíc měla ruce položeny na horním okraji mřížoví. Vypadala, jako když jí z rozpaků na tváři roztála tenká maska a její líce se poprvé zbarvily do růžová. Ani oči už neupírala stále do dálky, takže mohla pohledem spočinout na Felixovi. Ústa však měla stále pootevřená, jako by se jimi chtěl prodrat ven nějaký tichý hrdelní zvuk a vynést odtud něco z toho neznámého, co bylo uzavřeno v jejím těle.

Když Felix v dalších dnech několikrát řekl: “Ta malá Gérardová se mi náramně líbí” nebo když řekl: “Včera zase vypadala ta malá Gérardová rozkošně” - a při tom, jak to říkal, udělal docela nenápadnou grimasu - když tedy Felix Marianu chválil, Renato si v duchu říkal: To já jsem je seznámil, a dělalo mu to vždycky radost. Bylo však po radosti, když Felix řekl: “Tu novou hádanku jí přirozeně musím nejdřív vysvětlit, nebo když řekl: “Ty tvoje galoše byly včera opravdu legrační, Mariana se také moc dobře bavila.”

A tak Felix začal nyní chodit do městského parku, nechodil tam pravidelně a ve škole se ho Renato vždycky ptal, zda odpoledne přijde nebo ne. Jednou se však Felix po této otázce na něho chvilku zadíval a pak řekl: “Nemusíš se bát, dnes nemám čas.” Renato nevěděl, co na to odpovědět. Později už však Felixovi tu otázku nikdy nepoložil, a tak většinou nebylo jasné, zda Felix přijde, nebo ne.

Když přišel, mohla ovšem procházka proběhnout taky velmi příjemně. Dalo se mluvit o divadle a Felix se snažil Marianě vysvětlit, proč dává přednost opeře “Valkýra” před operou “Siegfried”, anebo proč je “Lazebník sevillský” krásnější než “Figarova svatba” Přitom se Renatovi znovu a znovu stávalo, že ucítil na očích víčkách onen zvláštní tlak, jako když se mu oči chtějí naplnit slzami. Co mohlo být konečně lepší než vědomí, jak krásně všechno na světě zapadá do sebe?

Nikdy se nedalo předem odhadnout, jak si bude Felix počínat. Občas třeba

považoval za nutné bavit Marianu komickými historkami. Pak třeba líčil, jak podivně se Renato choval v hodině matematiky, že koktal, až si profesor Weinzierl nedal ujít příležitost a před celou třídou ho napodobil. Anebo vyprávěl, že Woska přišel na nápad svázat rukávy Renatova svrchníku, takže pohled, jaký Renato při oblékání poskytoval, byl nepopsatelný. Pak se ti dva na sebe podívali a dali se do smíchu. Nakonec už zřejmě nevěděli, jak dát najevo svou veselost. A tak běželi napřed a z legrace popadali dech tak usilovně, že Renato mohl i zezadu vidět obláčky jejich dechů, než se rozplynuly ve vzduchu.

Mezi obrazy, které si Renato uchoval z toho roku v paměti, zaujímá zvláštní místo ten, který ilustruje dětské odpoledne, kdy si Mariana pozvala své kamarádky a kamarády. V jídelně paní Gérardové je krb, dřevěné táfování a příborník v přítmí, jen oválný stůl je jasně osvětlen. Děti sedí hezky daleko od sebe na vysokých tmavých židlích. Mluví tiše, a když se některý z chlapců opře o lenoch a jeho bílá námořnická blůza se od lenochu odrazí, vytváří to stejný kontrast, jako u velkých španělských portrétistů, kdy se na tmavém pozadí rozsvítí světlá roucha a my v pyšném obličejí infanta objevíme frivolní a posmutnělý výraz předčasně zralého mládí a upadající říše, zatímco on si pln samolibosti nechává v ústech rozplynout kus čokoládové polevy. Mariana měla to odpoledne na sobě šaty z černého sametu, takže žlutá barva jejího hrdla se tím ještě zdůraznila. Hlavu měla natočenou ke straně, na tváři stále stejný úsměv jako by byla duchem nepřítomna, a tichým hlasem odpovídala na otázky, které jí děti kladly.

Náhle však nastalo hluboké ticho, neboť se otevřely dveře a do pokoje vplula paní Gérardová. s tichostí, s jakou pluje vzduchem pohádkový zlatý kočár. Není jisté, zda byla to odpoledne nějak zvlášť bohatě oblečena či zda to lze přičíst jen vzpomínce (vzpomínce, jejíž spolehlivostí už v příští hodině otřese skutečnost), když se tedy později ve vzpomínkách zjevovala paní Gérardová Renatovi tak, jako by byla to odpoledne oblečena do fantastického šatu, jako by byla ověšena bezpočtem malých zvonečků nebo vánočních ozdob a nadto byla zjevem bez hmotného těla, takže kdyby někdo dostal tak opovážlivý nápad, že by chtěl prostrčit ruku tím pozlátkovým povrchem, sáhl by patrně doprázdna a žádné hmotné tělo by tam nenašel. Pomalu, aby zdůraznila, jaký význam tomuto jednání přikládá, vztáhla ruku, čímž uvedla do pohybu celou tu bohatou filigránskou zátěž, sklonila hlavu s bohatě vyčesanou korunou světlých vlasů a vtiskla Marianě na čelo polibek.

Když se opět vzpřímila, řekla: “Doufám, že nám dnes Fritz něco zahraje.” Slovo “zahraje” zprvu Renata polekalo. Potom dopili čaj a opustili jídelnu, z Fritze byl náhle jiný chlapec, a tomu otevřeli klavírní křídlo.

Fritz zahrál Chopinův valčík. Renato si v duchu kladl otázku, zda by se tohle hraní líbilo slečně Konrádové. Fritz hrál jinak, než ona vyžadovala. Ale když skončil a paní Gérardová k němu v pohnutí přistoupila, pohládila ho po hlavě a řekla: “Zase jste se fantasticky mnoho naučil,” přiměl se Renato k názoru, že Fritz přece jen hrál dobře.

I děti tleskaly, docela jako na koncertě. “To je ohromný chlapík, opravdový virtuos,” řekl Felix Marianě. “Ano, hraje báječně,” řekla na to Mariana. Řekla to tiše, kývla přitom hlavou a maličko si povzdychla, jako to dělává tolik dospělých, kteří nedokáží nejvyšší obdiv a největší nadšení projevít jinak, než jak projevují hluboký soucit a naprostou rezignaci.

Renato se podíval na pianistu; stál tu opřen o stěnu, ruce měl zkřížené za zády a mezitím co k němu paní Gérardová velmi živě hovořila, zvedal střídavě pravou a levou nohu. Navíc vtahoval jednu tvář dovnitř, takže měl ústa jako rypáček a obličej shora od velkých brýlí směrem dolů hodně stažený.

Felix jako by byl však stále ještě pod dojmem jeho klavírní hry. Rázoval velkými kroky středem místnosti sem a tam s pohledem upřeným k zemi a vypadal, jako když je tou hudbou uchvácený, přímo zasažený. Snad ho skutečně tolik nadchla, snad chtěl toto nadšení dokázat jen sám sobě, ale možná také, že by mu bylo bývalo příjemné, kdyby si ho Fritz a paní Gérardová všimli. Renato se ho pokusil jednu chvíli zastavit. Jistě měl přitom obavy zda dokáže všedními slovy vyjádřit to, co nyní Felix cítí. A když se pak slyšel, jak říká: “Hrál skvěle,” věděl okamžitě, že to není ono. Však Felix na to také neodpověděl. A když se ho potom Renato ještě zeptal: “Neměli bychom mu to říct?” pokrčil jen rameny, jako by říkal: Když chceš být dotěrný, tak to zkus. A pokračoval zase ve své pouti.

Felix by byl mohl jistě také upozornit na to, že i Renato by mohl zahrát. Mendelssohnova “Jarní píseň” by zde možná zněla dokonce velmi dobře. I Mariana se mohla matce zmínit, že Renato hraje na klavír. Ale žádný z nich to neudělal. A Mariana dokonce neřekla ani slovo, když jeden mladík řekl Renatovi: “To koukáš, jak se taky dá hrát na klavír, co?”

A tak nakonec odpoledne skončilo. Před týdnem Mariana Renata pozvala, před týdnem se toto odpoledne před jeho očima vynořilo, tuto hodinu viděl už napřed, jak se noří do času jako hodina Kristova narození, o které historikové tvrdí, že teprve od ní začaly dějiny probíhat dopředu a zpátky. Nyní však, když byl Renato uprostřed této hodiny a nic zvláštního se nedělo, protože to bylo odpoledne jaké už děti velmi často zažily, připadal si jako badatel, který chce prozkoumat nitro přírody, avšak místo důkladného poznávání odhaluje jen další a další povrchové vrstvy. Jistě, nahlédl zde do říše, v níž Mariana a paní Gérardová trávily své dny. Ale už když stoupal po schodišti, když šel po červeném běhounu a vstupoval do bytu, musel vidět, jak toto tajemství od něho krůček po krůčku couvá. A v okamžiku, kdy před ním otevřeli dveře do salonu, toto mystérium dokonce zmizelo úplně a lenošky, pohovka a skříň je co nejrychleji poschovávaly uvnitř. A kusy nábytku, které se tu zjevovaly jen svým hladkým zevnějškem, tu nyní stály jako shromáždění velkých akademiků, kteří jsou nuceni přihlížet zdlouhavé slavnosti nebo jako společensky významní lidé pohřbu. Takže vypadaly, jako by na sebe mrkaly a říkaly si: “Co naplat, dnes tu máme dětské odpoledne, povídat si budeme zase až zítra.”

Renato si ovšem mohl ještě stále myslet, že to všechno je pouhá předehra okamžiku, kdy paní Gérardová před ním otevře kouzelným klíčem pohádkovou

říši. Myslel na blížící se chvíli, kdy se všichni rozejdou, a představoval si, že ho potom paní Gérardová zadrží a řekne: “Mariana mi o vás tolik vyprávěla. Dnes odpoledne to bylo jen tak. Musíte k nám přijít příští týden; a přijďte sám, to se teprve pobavíme.”

Když však ta chvíle nastala, zdálo se, že paní Gérardová na okamžik propadla pomatení smyslů a nebyla zřejmě s to řádně se soustředit. Protože mu jen docela automaticky podala ruku a neřekla nic. Teprve když před ní v řadě loučících se dětí stanul Fritz, probrala se ze svého zasnění a řekla: “Doufám, milý Fritzí, že k nám zase brzy přijdete a něco mi zahrajete.”

Doma musel Renato o tom odpolední vyprávět. Mamá se ptala na chlapce, který hrál na klavír. “Cože, Fritz Burda?” A stáhla tvář, jako to dělávala, když někdy vzala do úst horké sousto. “Ach Bože, Bože,” řekla potom, “vím přesně, kdo to je, to je trápení, to je kříž s těmi lidmi! Paní Spiessová, která bydlí taky v tom domě, mi o nich vždycky vypráví. Ti Burdovi tam bydlí ve sklepním bytě, paní se čtyřmi dětmi, Fritz je z nich nejstarší - a nejmladší má teprve rok. Paní chodí hrát na housle do kina a ten chlapec musí mezitím hlídat sourozence. Chodí dokonce i nakupovat. Ta paní je prý velice slušná a ten chlapec je zdá se mimořádně nadaný. Ale musí to být bída, strašná bída.” A potom řekla paní Martinová papá Martinovi několik slov francouzsky, aby jí Renato nerozuměl.

Renato z toho byl zděšen a vzpomněl si, jak před ním Fritz stál s těmi svými obrovskými brýlemi a s tváří staženou do rypáčku, a představoval si taky, jak vedle něho stojí řada sourozenců podle velikosti (“jako písťaly u varhan”, říkalo se v takových případech), všichni vypadali stejně a všichni, i ten malý jednorozměrný, měli na nose velké brýle.

O několik dní později zatahal někdo Renata na ulici za rukáv. Byl to Fritz, ale zdálo se, že v té chvíli už tohoto přátelského gesta lituje, protože se obrátil stranou. Renato se ho zeptal, zda už byl u paní Gérardové. “Ne, ještě ne,” řekl Fritz a usmál se, jako se usmíváme, když vyprávíme, že jsme byli jeden den za školou.

A tak Renatovi nezbylo než myslet si, jak je všechno v životě nesmyslně rozvrženo. Protože on by byl svůj vlastní život, o němž pan Knobloch vždycky říkal: “Ten chlapec si tedy uměl vybrat rodiče,” tento život by byl nejraději vyměnil za život Fritzův, který ostatním připadal tak smutný. Jejich světnice byla ovšem bídou dírou jen pro pošetilce, který nic nechápal, ve skutečnosti však byla plná lehounkého zlatého prachu, který byl viditelným znamením toho, že nad tímto místem drží paní Gérardová ochrannou ruku. A kdyby zde podával jedné ze svých malých sester láhev, myslel by přitom na Marianu, která by mu řekla, jak se vždycky těší na to, až on k nim zase přijde. A při škrábání brambor by si najednou mohl pomyslet: jsem přítel paní Gérardové. A kdyby měl někdy čas, zaběhl by si vždycky k Gérardovým. Sluha v hnědé kazajce by mu otevřel, pozdravil by ho a oslovil by ho jako dobrého přítele domu jménem. Byl by uveden do pokoje, tam by se muzicírovalo a všichni by si potom hezky dlouho společně povídali. Těsně před večerí by se ho paní Gérardová na poslední chvíli

zeptala, zda nechce zůstat, že přijde ještě jeden host. A až by ten cizí návštěvník přišel, vzala by si ho stranou a řekla by mu: "Pojďte se mnou do vedlejší místnosti, ráda bych ho nechala s Marianou o samotě, ti dva si spolu výborně rozumějí."

V porovnání s domem Gérardových vyvolávalo pomyšlení na odpoledne, které chtěla uspořádat paní Martinová pro Renata, představu víc než trapnou. Bez nejmenších pochyb - myslel si Renato - se toho chopí tak nešikovně, že to odpoledne bude v Marianiných očích jen a jen blamáží. Navíc prasklo v domě vodovodní potrubí, na jednom místě v předsíni se muselo odstranit bednění, takže bylo vidět holou, tmavošedou zeď, která teď musela vysychat.

Když pak příští den paní Martinová docela vážně oznámila, že má v úmyslu pozvat děti, první, co na to Renato řekl, bylo: "Ale mamá, co ta předsíní..." Představoval si už, jakým dojmem to hned při příchodu na Marianu zapůsobí. Proti takové pošetilosti však vůbec nic nezmohl. Paní Martinová na to prostě jen se smíchem řekla: "Nezvu k nám přece císaře pána." Miss Florence však ihned využila příležitosti a vmísila se do hovoru: "Aspoň je vidět, co v té hlavě má: jen by si hrál na milostpána, na velmože. Měl by se stydět, že na nic jiného nemyslí." Nazítlí už paní Martinová začala docela vážně mluvit o tom, že je rozhodnuta děti pozvat, a tu se jí Renato zeptal: "A nechceš s tím raději počkat?"

Tentokrát mu odpověděla jen pohledem, ale ten byl tak dlouhý, že vzhledem ke zraněné obětavosti, ke starostem, které s ním mamá měla, a ke zklamáním, které jí způsobil, mu jeho vlastní život - a to byl přece také život plný nadějí, žalu a zklamání - mu tento jeho život připadal, jako by v té chvíli odplouval kamsi do dále. Starší lidé se domnívají, že mají zvláštní výsadu stavět svá trápení - i kdyby byla sebenepatrnější - nad trápení mladších. Možná tento nárok uplatňují jen proto, že drží ve svých rukou moc, ale možná také proto, že věří v existenci božských vah, které utrpení navzájem porovnají a na nichž jejich vlastní miska vždycky převáží, už jen proto, že je zatížena jejich ztraceným mládím (mládím, které tak často ztratili jen jako důsledek téhož přednostního práva minulých generací). Renato se odvrátil a přešel si rukou po vlasech, což dělával vždycky, když byly věci tak složité, že nebylo pomyšlení nějak je zvládnout.

Ostatně stěnu v předsíni závčas opravili. Když však Renato přišel domů ten den, co se mělo dětské odpoledne konat, naskytl se mu děsivý pohled: právě se chystali přesunout do dětského pokoje dva dlouhé stoly. Tam se tedy mělo podávat pohoštění; a ne - jak to bylo u Mariany úplně samozřejmé - v některém obývacím pokoji dospělých. Miss Florence byla celá šťastná, že si mohla na Renatovi zase jednou brousit svůj ostrovtip, předvést se jako "psycholožka", za niž se ráda označovala: "Mně se zdá, že ti zase něco není po chuti," řekla. Renato však viděl, že by bylo marné něco namítat. Neřekl nic ani tehdy, když se mamá vrátila domů ověšená dárky, kterých nakoupila tolik, až to bylo směšné. Určitě to bude všem připadat komické a nezvyklé, když při takové návštěvě dostanou dárek. A navíc, co si s těmi dárky počnou? Co bude dělat Felix s kapesní svítilnou nebo Mariana s dopisním papírem s hlavičkou úřadu pro péči o válečné

poškozenec? Bylo to předem ztracené.

Když potom kolem čtvrté hodiny jeden po druhém postupně přicházeli, musel si Renato položit otázku, jak to, že to nakonec přece jen vyšlo. Neboť už jen fakt, že pro všechny byla čtvrtá hodina stejný čas, že uvedená adresa znamenala pro všechny přesně totéž, že se tedy všichni v tutéž hodinu na témž místě skutečně sešli, to všechno předpokládalo, že mechanismus života funguje tak úžasně, až byl člověk v pokušení myslet si, že toto setkání, ba celý život ani neexistují.

Měl-li však předpokládat, že život přesto existuje, pak byla přesnost jeho mechanismů o to podivuhodnější, že tu nebyl žádný přesně vymezený cíl, který by je zde spojoval, žádný cíl, který by byl předmětem nějakého společného instinktu, nějaké společné touhy, zkrátka nevedlo je sem nic jiného než splnění nepříjemného úkolu, jakési poněkud abstraktní povinnosti. Určitě si někteří dnes dopoledne v městském parku nebo po telefonu říkali: “To je ale hloupé, že musíme dnes odpoledne k Renatu Martinovi.” A přestože nešlo o nic lákavého, o žádné místo, které by je samo o sobě přitahovalo a spojovalo, a přestože si v okamžiku, kdy odcházeli z domova, mohli jen říct: “Musíme jít na návštěvu,” přesto je tato myšlenka nevedla jednoho do jedné ulice, druhého později do druhé ulice, nýbrž všichni přišli ve stejnou dobu do stejné ulice, do stejného domu a do stejného poschodí.

Tento zázrak byl však brzy zatlačen do pozadí a poněkud oslaben novým zázrakem, který se udál ve stejném čase, a to tím, že se proměnilo i samo místo. Renato si totiž musel přiznat, že snad přece jen není tak docela zvláštní, že sem všichni našli cestu, když viděl, jak se začal měnit jeho pokoj, jak přestával být jeho pokojem a stával se prostě shromaždištěm těch, kteří se zde setkali. Tamhle si povídá Mariana s Felixem, tamhle stojí Helena a rozmlouvá s jinou dívkou. To všechno se dalo tak, jako by byli někde jinde, a ne zrovna v Renatově pokoji. Mariana se podívala na židli a sedla si na ni. A židle přestala být Renatovou židlí a stala se židlí, na níž seděla Mariana. Někdy nám z ničeho nic připadne, že skutečnost, kterou jsme si vystavěli z hrubého materiálu svých smyslových vjemů, je jen něčím náhodným, a zatímco si ze starých stavebních kamenů budujeme skutečnost novou, jako když v krasohledu dáváme vznikat novému obrazu, prožijeme podobný požitek, jaký nám připravuje umění nebo láska. Tento požitek je však jen přechodný. Někdy se stane, že nový obrazec je vystřídán třetím, většinou se však rozpadne opět do původního tvaru (ať už proto, že zvyk nám tento první obraz opět vnutí, nebo proto, že jsme zjistili, že je přece jen o stupeň skutečnější než obrazy jiné). Tak se také Renatův pokoj postupně vracel zpátky, vrůstal do přestávek, které vznikaly mezi rozmluvami, a vyplňoval je svou těžkopádností. Je to strašné, myslel si, nudí se víc, než jsem čekal. Mariana určitě považuje tento podnik za neobyčejně směšný.

K dovršení všeho vstoupila nakonec do pokoje mamá a chtěla přispět svým dílem k zábavě dětí. Přinesla gramofon, pustila ho a zřejmě si myslela, že z toho budou mít ostatní radost. Ti seděli podél stěn - uspořádání židlí a celá místnost se dokonale vymkly jakémukoli řádu - a zřejmě nevěděli, jak si ukrátit čas. Postupně

se pak začali zvedat a odcházet domů. Nakonec tu zůstali jen dva docela malí chlapci, kteří se za zvuků gramofonu váleli po zemi a tak dlouho do sebe bušili pěstmi, až musela zasáhnout vychovatelka.

Bylo proto přirozené, že příští den se Mariana ani slůvkem o tomto odpoledni nezmínila, že se při chůzi jako obvykle dívala upřeně před sebe a jen tu a tam otevřela ústa, aby krátce odpověděla.

Mezitím se už však přiblížily vánoční prázdniny. A zároveň také napadl - toho roku velmi pozdě - první sníh. Už jsme si mysleli, že snad vůbec na Vánoce nenapadne, ale v poslední chvíli se zdálo, že obloha, která až dosud jen halila prázdnotou zimní zemi do svých vlhkých plachet, se nakonec vzpamatovala, protrhla se a poslala na zem celý příval měkkých vloček se zásobou roztančeného jasu, a náležitě ji tak ještě před svátky upravila. Sníh skryl zemi a vytvořil vznášející se obytný prostor, který ve své umělosti - tu a tam oživený jen malou, černou postavou člověka, kráčejícího po jeho bílé ploše a kolem dokola lemovaného tenkým sloupkem kouře, který stoupal v jasném vzduchu k nebi tak klidně jako linka na japonském dřevorytu - sníh tedy vytvořil obytný prostor, vhodnou scénu pro melancholické loutkové divadlo vánoční radosti. Lidé si navzájem říkali: "Přeji vám šťastné a veselé Vánoce!" Přitom však byli tak poctiví, že si mysleli: žádné Vánoce přece nejsou, takže mu nepřeju vůbec nic. Jenže právě proto je docela dobře možné, že se nakonec vzájemně obdarovali těmi nejkrásnějšími přáními.

Vánoční týden, poslední týden roku, byl jakýmsi epilogem odehrávajícím se v neskutečné sféře. Odpoledne se chodilo na kluziště. V klubovně, v místnosti, jejíž podlaha byla povlečena špinavou sněhovou krustou a jejíž studený vzduch mezi pevně zavřenými dveřmi a oknem konzervoval chuť zimního odpoledne s pachem dřevěného uhlí a čoudem z beznadějně zápasících bubínkových kamen - v této místnosti jsme si tedy připevnili brusle, a když jsme pak vstoupili na stříbrnou plochu, ucítili jsme, jak nás znovu ovanul proudící vzduch, který stejně jako vzduch nad neznámým mořem v nás jako by vyvolal představu dalek a beznadějněho stesku v cizích zemích. Na opačném konci kluziště měli svou dráhu mistři rychlých bruslí, každý z nich se zde sám pro sebe obětavě cvičil ve svém tvrdém umění. Jejich postavy se odrážely jako osamělé plachetnice na matném obzoru, na onom obzoru, za kterým už modře, chladně a nemilosrdně vyvstával nový rok.

Mariana přišla v tmavomodrém sportovním úboru a v tmavomodrých kalhotách. Kdyby byla sama o tomto svém oblečení něco předem řekla nebo kdyby se byla miss Harrisonová zeptala miss Florence, jak se jí nové oblečení líbí, nebylo by na této změně šatů nic divného. Takto však, protože k této změně došlo, aniž kdo pokládal za nutné slovem se o ní zmínit, když tedy Mariana vklouzla do tohoto nového oblečení, jako by to byla ta nejsamozřejmější věc, ukázalo se teprve, že její krása může využít ještě jiných možností, než jaké Renato očekával. Mariana už teď nebyla dítě, byla to mladá dívka.

Tak byla i ona plna tajemství, které se usídlilo na okraji kluziště a z něhož jako by

vystupoval nový rok. Ale nejen nový rok. Neboť kdesi daleko se valila válka - obrovská válka plná černých děr. Mlčky se dívala, jak před pevností Přemýšlem zahynulo naráz čtyřicet tisíc Rusů, jak kulaté obličejy s hnědými čepicemi klesaly do bahna a jak se toto tajemství pokaždé rozpřáhlo, aby se mohlo tenkými prsty něčeho zachytit. To však byl teprve začátek. Neboť toto tajemství se rozpřáhlo tak, že s sebou strhlo nejdřív čtyřicet tisíc, pak osmdesát tisíc a nakonec celý milion lidí. Bylo vidět, jak lehké to tajemství má, nejen ve válce, ale i u těch, co umírali doma, a že vůbec neuvažuje. O to těžší bylo pochopit, co po každém jednotlivci žádá: že si totiž musí všechno dobře rozmyslet - jestli půjde bruslit, jestli se má ve škole učit, jestli se má vůbec namáhat, aby se z něho stal dospělý člověk s dlouhou černou postavou a velkým bělavým obličejem.

Renato se vrátil do klubovny. Tam ho našla miss Florence. "Prosím tě, proč brečíš?" zeptala se.

Ani nevěděl, že je to miss Florence, ale řekl: "Ach, miss Florence, začíná přece nový rok!"

Miss Florence však namítla: "Co to povídáš za nesmysl?" Vtom vešel dovnitř správce kluziště. "Co byste tomu řekl," obrátila se na něho miss Florence, "brečí, protože přichází nový rok, slyšel jste to už někdy?"

Správce kluziště byl muž znalý světa, a řekl jen: "Tyhlety rozmazlené děti nikdy nevědí, proč mají brečet."

Válka však trvala dál, přehoupala se přes Nový rok. Už před rokem se oddělila od jedné číslice. Tehdy to byla palčivě horká čtrnáctka, která se zjevila nad zkrvavenou a sluncem rozpálenou zemí jako vztyčený prapor i jako šibenice. Nyní skončila i mírnější patnáctka. Ta proměnila zimní válku v krytech a zákopech v něco jednotvárného a všedního. A teď se letopočet přehoupal přes vysoký parapet za přepážku prvního dne nového roku, zanechal zde válku a vzal s sebou jednu provzdu všechnu krásu, která se zelenala jako neprobádaná něžná květina ve všech zákoutích jeho číslic. Teď tu stála prázdná šestnáctka a s otevřenými ústy civěla na válku, která stále ještě nebrala konce. Bylo vidět, jak její šedé vody stoupají stále výš a jak po její hladině uplývají všechny přicházející letopočty čím dál rychleji.

Žáky přivedli k železnému branci. Stál v holé zahradě na dvoře a měl nad sebou dřevěnou stříšku. Celou hlavu měl už pokrytou hřebíky. Ostatně tato jeho část těla ani jako hlava nevypadala. Kdo ho viděl, mohl si myslet, že vlastně žádnou hlavu nemá, že to se mu jen krk směrem nahoru rozšiřuje. Fiala však řekl, že má hledí.

Profesor Weinzierl předstoupil před žáky a měl k nim projev. Řekl, že železný branec je vznešený symbol. Kdo k němu přistoupí a odevzdá peněžní dar, aby mohl do brance zatlouci hřebík, ten přispěje k výstavbě vlasti, která se upevňuje obětavostí vlastenců právě tak, jako se stejnou obětavostí proměňuje jednoduchá dřevěná figura v železného brance. Potom sám zatloukl první hřebík - držel ho elegantně levačkou ve dvou prstech - a přitom pronesl volební heslo: "Viribus unitis." Po něm přistoupil k branci profesor Brischtá, trhl hlavou a pravil s

důrazem na každém slově: “Černá a žlutá a nikdy jinak.” Pak přišel na řadu profesor Piller. Zasněně pohlédl na brance a jeho heslo: “Německy a věrně!” zaznělo, jako by je pronesl v hlubokém spánku.

Když jsme teď odpoledne přicházeli do parku, vypadalo to zde, jako by se aleje rozšířily jako by vzduch úplně zbělal a jako by se tento kousek země chystal na nějakou novou, nekonečnou cestu. A když jsme pak přišli domů, mohli jsme den za dnem sledovat, jak se mezi čtvrtou hodinu a večer vklíní kus denního světla, který se stále zvětšoval, a jak toto chabé světlo, které už nyní z pokoje neustoupilo, se jako izolovaná předzvěst jara snaží na tento úzký prostor, do této jedné hodiny soustředit veškerou bezútešnost nastávající roční doby.

Mariana přicházela do parku, a když tam nebyl Felix, ptala se, proč nepřišel. “Nevím,” odpovídal jí na to rychle Renato. Říkal to oním úmyslně tajemným způsobem, jakým mluvíváme, když se snažíme kvůli někomu zdůraznit důležitost nějaké osoby. Přitom však věděl, že je velice směšný, když takhle mluví.

V podstatě si ovšem myslel, že Felix by si nikdy nemohl být s Marianou tak blízký jako on. Věděl jistě, že on je Marianin nejlepší přítel. Věděl to, i když bývalo tak těžké přimět ji na procházkách k rozhovoru a i když viděl, jak byla často ráda, že už může jít domů. Mamá však stále říkala: “Renato se přátelí s malou Gérardovou” a také miss Florence a miss Harrisonová braly toto přátelství jako samozřejmost, a odhalovaly tím znovu a znovu skutečnou pravdu, pravdu, která byla zaručena vyšší mocí a před kterou se okamžitě rozplynula ona povrchní pravda, jež čerpala svou chabou a pochybnou sílu jen z Marianina vnějšího chování. A tato skutečná pravda v sobě obsahovala i zákon, že nikdo jiný, ani sám Felix, nemůže figurovat vedle Mariany jako její přítel.

Zámožný muž, který přichází o své jmění, vidí už dlouho dopředu, že se blíží jeho zkáza. A i když je pak jednoho dne skutečně zruinován, přesto se každé ráno probouzí s jistotou, že je stále bohatý a setrvává v této iluzi, dokud ho brutální skutečnost nepřiměje, aby se vzpamatoval. Přesně tak byl překvapen Renato, když vyšla najevo jiná skutečnost. Stalo se to před hodinou matematiky. Felix seděl na psací desce zády ke katedře a opíral se nohama o lavici. Hlavu měl mírně zakloněnou a zničehonic pronesl větu, při níž se na okamžik přestala otáčet země. Řekl: “Včera jsem byl u Gérardových,” a docela nenápadně přitom zkřivil půlku obličeje.

Čteme o bolesti, kterou může způsobit nějaká zpráva, čteme o ní a domníváme se, že slovo bolest je zde myšleno jen obrazně. Zapomínáme však, že taková bolest je něco, co se dá ověřit i fyzicky jako třeba bolení hlavy nebo pálení v krku. Tak jako příroda ve své předvídavé moudrosti dává ženě zapomenout na porodní bolesti, tak také, zřejmě ve stejném zájmu, jsou i tyto bolesti opět zapomenuty a my vždycky žasneme, když znovu ucítíme tu tíži, která se nám uložila mezi horní žebra a srdce a zase sama od sebe pomine, potom se však objeví znovu, až nám nakonec vyplní celou horní část těla svou tíží a nutí nás zhluboka se nadechnout, když se to šíří do nových, zcela nečekaných rozměrů - může se to stát v kterémkoli okamžiku, třeba když nám před očima znovu vyvstane nějaký krásný

obličej, určitá kombinace svalů, zubů a vlasů, nebo když se určitá ústa usmějí. Felix se usmál a zřejmě myslel na včerejší den. Avšak v Renatově těle zůstalo viset těžké závaží po celou hodinu matematiky: Profesor Weinzierl probíral rovnice o třech neznámých a bylo to, jakoby jeho hlas vycházel z nějakého gramofonu, který přehrává desku bez ohledu na okolí, v němž se nachází, a nechává ji dohrát až do konce, i když už se mezitím ve stejné místnosti odehrává drama. Profesor Weinzierl hovořil o metodě řešení rovnic a neměl potuchy co se ve skutečnosti stalo. Možná by byl jako jindy poslal Wosku a Soukupa hned po první otázce zpátky do lavice a byl by čekal, že to bude znamenat něco významného, a zatím přece byl Felix včera u Gérardových a paní Gérardová po něm přejela svým modrým pohledem (ve chvíli, kdy mu z rohu své pohovky podávala ruku k políbení) a nakonec ho pak možná obě, matka i Mariana, doprovázely až do předsíně a smíchu a loučení nebylo konce.

Renato se ovšem o tomto odpoledni nic nedověděl. Když se Felixe zeptal, ten mu neodpověděl, dělal, jako by otázku přeslechl, a dával najevo, že by bylo nevkusné, kdyby vyprávěl o něčem, co by někomu jinému muselo způsobit bolest. A tak mu příští týden jen jakoby bezděky uklouzlo, že byl u Gérardových podruhé.

Když teď Renato šel vedle Mariany a pozoroval její obličej, chřípí jejího nosu, které se občas zachvělo, a její tváře, které vypadaly jako napjaté, ale při dotyku by asi byly docela měkké, tuto pleť, kterou si po procházce nesla domů, do bytu, v němž stejně jako její matka vyzařovala to neviditelné, ukryté v jejím těle, do všech stran a nejtajnějších koutů, když se tedy Renato takto podíval na Marianu, musel současně hned myslet na Felixe, který se směl v tomto bytě spolu s ní pít po tajemstvích jejího života.

Jednou kolem poledne spatřil Renato Marianu a její matku na ulici. Rychle se k němu blížily, zabráný do hovoru s vysokým mužem, který se zdvořile smál. Paní Gérardová vypadala, že je neobyčejně dobře naložena, a stihla ještě za živé konverzace něco zavolat na velkého světlešedého psa, kterého si vedla na šňůře vedle sebe. Její tmavomodrý kostým, její kožešina a zářivě bílé rukavice působily neobyčejně svěže. Mariana však šla vedle psa. Musela dělat velké kroky. I ona se smála, a aby se mohla dívat na cizího pána, nakláněla se dopředu a krk měla od smíchu trochu zardělý. Renato nevěděl, zda se hodí, aby je teď pozdravil, a než si to rozmyslel, už ho minuli. On však na to pak ještě dlouho myslel - na toto zjevení, které se kolem něj mihlo zlatě opancéřováno a které hluboko pod všemi pokrývkami a vrstvami své velké a pyšné krásy si navíc a pro cizího člověka zcela nečekaně neslo nové a nanejvýš osobní mystérium, totiž Marianin život. A myslel také na toto setkání, když mu o pár dní později Felix vyprávěl, že doprovázel Marianu a její matku po městě při jejich pochůzkách.

Jistě, Renatovi stále ještě zůstávaly procházky v parku. Brzy se však měl dovědět, že ani od nich už nemůže mnoho očekávat. Neboť miss Harrisonová si zažádala, aby se mohla vrátit do Anglie, a docela vážně už mluvila o tom, že povolení je na dobré cestě, že je asi dostane, a také o tom, kudy pojede. Miss Florence řekla, že

je to velká škoda, když teď jejich společné procházky skončí. Protože však přitom myslela jen sama na sebe, připadalo Renatovi, že to byla právě ona, kdo ho definitivně připravil o radost a jeho naděje.

Miss Florence ho ostatně tento měsíc překvapila. Jednou večer si vzala jeho čtecí pultík, postavila si ho na klavír, pak si na něj položila první sešit školy klavírní hry a začala docela tiše a s velkými přestávkami vytvářet jednotlivé tóny. Měla už hodinu klavíru u slečny Zulegerové, dcery naší papírnice.

Svého tajemství se však vzdala teprve tehdy, když už na ně Renato sám přišel, a byla ostatně odhodlána chránit tak křehkou a ušlechtilou věc, jakou byla její klavírní hra a hodiny u slečny Zulegerové, před obecným nepochopením, ale především před rodiči. Cvičila večer, kdy věděla, že do pokoje už nikdo nepříjde. A její tóny - které často vybrnkávala nesprávně a teprve tehdy, když se nejdříve podívala přes brýle do not a potom na svou ruku - tedy tyto tóny, které by byly tak jako tak velice tiché, byly o to tišší, že šlo o tajemství. Renato však viděl, že nad těmi tóny (nad tóny které pro jiné klavíristy znamenaly jen něco jako "předstupeň" a oni od nich vždycky netrpělivě utíkali na volné pole uměleckých kousků a sonatin), že nad těmito tóny vystupoval zcela nový smysl klavírní hry, který se ihned zastavil nad brýlemi, které miss Florence nosila, a pak se uložil do vrásek jejího čela jako něco slabého, něžného a bezmezně smutného. Jednou večer však nečekaně vešla do pokoje kuchařka. Uviděla miss Florence u klavíru a strnula. Miss Florence se nejdříve lekla, ale potom kuchařce všechno prozradila. Vyprávěla jí také o slečně Zulegerové: "Vždycky při hodinách kašle, s plícemi to určitě nemá v pořádku." Kuchařka si zapřela ruce v bok, pak zavrtěla údivem hlavou a zdálo se, že pokud jde o takové utrpení a klavírní hru, neví, co si o tom má myslet.

Renato měl tehdy sen. Zdálo se mu, že sleduje hodinu klavíru, kterou dává slečna Zulegerová. V tom snu viděl pokoj za obchodem, viděl slečnu Zulegerovou, žačku slečny Konrádové (přesně vzato: žačku jedné z jejích žaček) a viděl, jak vedle ní sedí u klavíru děvče. Na tom obraze však bylo cosi nezvyklého. Všechno na něm bylo mnohem bledší a mnohem menší, než jak to měl Renato v paměti. Bylo mu to moc divné, až najednou poznal, že ta učitelka v pokoji vůbec není slečna Zulegerová, ale jedna z jejích žákyň, ba dokonce jedna žákyně jedné z jejích žákyň. A všechno to zde mělo tak minimální rozměry: slečna, která vyučovala, a ještě víc slečna, která měla hodinu, slabé tóny, které vytvářela a které byly jen tak na hranici slyšitelnosti, klavír i papírnickví, to všechno bylo tak malé a choré na plíce, že Renato se při pohledu na tyhle nepatrné věci probudil.

O odjezdu miss Harrisonové bylo rozhodnuto, a tak za nějaký čas měly skončit i společné procházky. V průběhu těchto týdnů na to však mohl Renato často zapomenout. Když šel sám vedle Mariany anebo když u toho byl Felix, bylo mu, jako by to tak mělo být pořád, a mohl uvěřit i tomu, že jednou přece jen dokáže vyslovit to pravé, vyprávět něco tak zajímavého, že Mariana zůstane stát a řekne: "Tohle ale musím říct mamá, ta bude nadšená. A určitě bude chtít, abys k nám zítra přišel osobně." Jenomže pak se náhle stalo, že miss Florence řekla miss

Harrisonové, že slyšela, jak všichni lidé, kteří jedou do zemí Dohody musí týden čekat na švýcarských hranicích. Tím, že to řekla, dovolila, aby zde nastal takový světový řád, jaký si pronajali dospělí, v němž se vlaky nechávaly odjíždět, v němž se nemotorné černé lodi dávaly na znamení do pohybu a kymácely se přes kanál - jednoduše se krátce a ostře zapísklo a přitom se řeklo: "Nemáme čas uvažovat o tom, co by tyhle hloupé děti ještě chtěly."

Když však Renato nemyslel na odjezd miss Harrisonové, pak přece jen nebyl tak docela v nepravu, byl totiž ve shodě s jednou životní zákonitostí, která působí tak, že se nám zřídka náhle daří tak dobře a zřídka náhle tak špatně, jak to očekáváme (zatímco katastrofy nás přepadají z oblasti, na niž jsme ani nepomysleli). Neboť podobně jako jedna z oněch pohádkových postaviček, které, sotvaže někde zmizely, vynoří se znovu jakoby nic v protilehlém bodě místnosti a najednou stojí na nějaké skříňce nebo v nějakém výklenku - tak spatřil Renato Marianu, jak k němu opět přichází jako nějaké zjevení z poněkud nečekaného směru. Říkalo se, že po odjezdu miss Harrisonové bude chodit na hodiny přírodopisu a kreslení do gymnázia, kde už po dva roky (v obou třídách, které byly "pod" Renatovou třídou) přijímali také dívky. A navíc měla ještě účinkovat na "akademii", na veřejném žákovském večeru, jehož uspořádáním byl pověřen profesor Weinzierl.

Ten večer, který profesor Weinzierl ohlásil živým projevem a na jehož přípravu už vynaložil spoustu času, se nyní vznášel ve vzduchu jako velká nehybná kád', naplněná až po okraj záběry z obrovského sálu, svátečně oblečenými žáky kteří recitují, jevištěm s vytaženou oponou, diváky, kteří těkavými pohledy hledají svá místa a potom se před začátkem na svých sedadlech předklánějí, obracejí do stran a otáčejí dozadu a přitom do toho vkládají všechny své hlasové schopnosti, takže prostor je naplněn stoupajícími, klesajícími a někdy i trilujícími tóny jako při nějakém dojemném orchestrálním kousku - ten večer se tedy vznášel ve vzduchu jako obrovská kád'. Co je to za zvláštní zvyk, který nás nutí, abychom si neustále představovali to, co má přijít! Pokud jsme o něm někdy přemýšleli, musel nám připadat jako něco, co nás v našem životě nejvíc deprimuje. Jenže těmito úvahami jsme mnoho nezískali. Nepomůže nám ani poznání, ani sebevětší zkušenosti, totiž, že se nikdy nestalo, aby tužka ležela na stole tak, jak si to vymalovala naše fantazie, žádné objetí, žádné cizí tělo se nás nedotkne tak, žádný zvuk nezazní tak, jak jsme si to představovali - ale nic z toho nám nezabrání produkovat i nadále až do smrti neživotné obrazy a vyplývat všchnu svou lásku, svého ducha a všchnu svou něhu na umělecké výtvary jejichž určením je jediné nekonečný arzenál nicoty.

Profesor Weinzierl se zeptal, co každý z nás může učinit pro zdar uměleckého večera. "Každý ať mi řekne, k čemu má vlohy," a měl přitom asi představu, že stojí před vyvoleným houfem malých umělců, a i způsob, jak se na židli pootočil, jemné pousmání, s nímž před sebe hleděl, a lehce naznačený pohyb, jímž jeho levice podmalovávala řeč, - to všechno svědčilo o tom, že se nyní vžil do role přítele umění, objevitele a podporovatele talentů, ovšem jen ve svém malém

okruhu.

Renatovo sdělení, že hraje na klavír, vzal mlčky na vědomí a pověřil ho, aby ve vlastenecké scéně při "Apoteóze" držel ve výšce palmovou ratolest.

Avšak jedna dáma z okruhu známých slečny Konrádové ho upozornila, že by měl Renata přece jen nechat hrát. Zda to bylo řečeno z popudu slečny Konrádové, se nezjistilo.

Zřejmě však zafungovala - aniž si Renato řádně všiml jak - jakási soustava pák, která pracovala vysoko nad jeho hlavou a velmi rychle způsobila, že bylo rozhodnuto, že hrát bude. Také rodiče s tím souhlasili. Papá jen ještě považoval za nutné, aby si profesor Weinzierl Renata poslechl, "jen tak pro formu", jak dodal. Řekl, ať profesor Weinzierl přijde příští neděli, a dopustil se tím známé chyby, které se rodiče tak často dopouštějí tím, že si neuvědomují, že vedle jejich světa existují ještě světy jiné, které oni neznají a přitom do nich úplně bezstarostně zasahují, čímž v nich nevědomky vyvolávají šok a zmatek. A tak se papá neostýchal pozvat matematika, aby se osobně obtěžoval, "pozvat" ho nebo ho dokonce "požádat, aby přišel", a očekávat, že tato osvěcena hlava bude k němu stoupat po schodišti stejně samozřejmě jako nějaký obyčejný návštěvník, že v předsíni odloží hůl a potom "půjde dál" a "uvnitř" se zapojí do hovoru tak nekonečného a beznadějného jako rachot železné dráhy v němž smích zní jako skřípot drážních kol a zdlouhavé zdvořilostní fráze jako signály, které tak často pronikaly do Renatova pokoje. Čekat něco takového od profesora Weinzierla byla povýšenost a neomalenost a profesora Weinzierla to určitě hluboce urazilo, a přitom, aniž si toho bude jasně vědom, bude k politování, protože určitě nebude vědět, co má v předsíni udělat s holí, a docela jistě ji položí špinavým koncem na jednu z židlí, o nichž mamá říkala, že se s nimi má zacházet šetrně. Ale i papá bude v té chvíli trochu k politování, aniž to bude tušit, protože byl připraven vyjít matematice se vši myslitelnou vlídností vstříc, ta si však ve své velkolepé odcizenosti ani nepovšimne laskavé ochoty, která se našemu papá usadila na tvářích, a všechny zdvořilé řeči se od ní budou odrážet, takže na ně neodpoví jediným vlídným slovem.

Když však matematika přišla, usmívala se a ocelová kostra geometrických tvarů, která držela pohromadě její obličej, jako by se v tom úsměvu rozpouštěla. Tvrdé rysy se rozplynuly, jako když vystoupí z nějaké oblažující lázně, na obličej se objevil docela nový, mírný ruměnec, zatímco profesor Weinzierl přijal po mnoha úklonách vybidnutí mamá, aby usedl, a za četného spokojeného pokyvování hlavou shledal Renatovu klavírní hru vynikající. Také miss Florence pozdravil profesor Weinzierl co nejpráteleštěji a rovněž slečnu Konrádovou, která se projevovala mnohem tišeji, než by se dalo očekávat, a zároveň odložila nehmotné bmění, v němž obvykle strnule spočívala. A ve chvíli, kdy jí profesor Weinzierl podal ruku, obličej se jí navíc rozsvítil purpurovým nádechem.

Kdo by se však podíval na profesora samého, jak sedí v křesle, jak při rozmluvě s mamá drží prsty zdvořile roztážené od sebe, a kdo by ho slyšel, jak vyslovuje své majestátní věty vždy až po tichém zabrumlání svého hlubokého hlasu, po jakémsi

zachrčení, které zřejmě produkoval jen proto, že nevěděl, co by řekl, musel by nad tím užasnout, ba dokonce pocítit úzkost. Musel by však užasnout nejen nad matematikou, která jako by spadla ze svých výšin na zem, ale musel by užasnout i nad mamá, protože ta nepovažovala, jak by se dalo očekávat, řeči profesora Weinzierla za “pitomé, sáhodlouhé žvanění, ale pozorně mu naslouchala (tak pozorně, jak to právě vůbec neměla dělat) a nakonec se sama taky bez rozmýšlení dala do vyprávění, postěžovala si před profesorem Weinzieriem na papá, že nikdy nedokáže počkat na konec stolování, ale vždycky se musí ještě před tím dát do novin. A tak rodiče i profesor Weinzierl opustili svá postavení, jejich pořádek se tím zhroutil a hluboko dole ve zmatku, který z toho vznikl, se pokoušeli zachytit jeden o druhého, což bylo pro obě strany, pro rodiče i pro matematiku, zahanbující. Tím se také muselo stát, že ve své rozkolísanosti vedli řeči, které by si jindy nebyli dovolili, a sahalo po všech věcech, které byly v dosahu, aby je vtáhli do svého neuspořádaného světa a ukázali je na světle ze zadní pórovité strany.

“Myslím, že malá Gérardová také účinkuje,” řekla mamá. A se smíchem dodala: “To je ovšem něco pro Renata. Zdá se mi ale, že má teď nebezpečnou konkurenci. Dvoří se jí také Felix Bruchhagen.” Smála se a bez sebemenších rozpaků mluvila o “dvoření” u Mariany jako by Mariana byla jednou z těch mnoha dívek, o kterých se psalo a mluvilo, jednou z těch dívek, které s červenými tvářemi a vymknutými klouby strpí, aby se s nimi hrála ta strašná a zahanbující hra zvaná dvoření. Mamá se nijak neostýchala sedět jako skrčená v koutku a číhat na Renata a na Felixe, ale i na Marianu, jejíž útlá postava venku v městském parku stála na pozadí plynoucích mraků ve svém drahocenném oblečení, ani o Marianu se neostýchala otřít a přes její odpor, přes její úsilí, které dojemně a bezmocně zbarvovaly její hlavu něžnou červení, ji stáhla do mazlavé hmoty svého smíchu.

Ostatně smál se i profesor Weinzierl, přestože asi ani přesně nepochopil, oč jde. “Ovšem, Bruchhagen,” řekl. A jeho smích se změnil v souhlasné zazubení, neboť si zjevně dopřával při této soukromé návštěvě, při této mimořádné a do jisté míry i sváteční příležitosti, zjevně si dopřával “povolit si uzdu” a na toho “šibala”, na toho Bruchhageny se jednou podívat z té vesele stránky, z hlediska umění žít, což také zcela mimovolně a nesmyslně zahrnovalo i Marianu.

Když profesor Weinzierl odešel, řekli rodiče, že je to roztomilý pán, a v té chvíli byli pro Renata ještě víc k politování než kdy předtím.

Také miss Florence byla profesorem Weinzierlem nadšena. Mimochodem mezitím už skončila s hodinami klavíru u slečny Zulegerové. Udělala to tehdy, když do papírnictví došla smutná zpráva, že mladý Zuleger padl na ruské frontě. Proč se ovšem miss Florence právě v tomto okamžiku rozhodla způsobit rodině ještě navíc finanční ztrátu jedné hodiny, to se samozřejmě dalo dost těžko pochopit. Řekla však: “Teď se přece nedá myslet na hraní na klavír.”

Místo toho sedávala teď celé hodiny v pokoji u paní Zulegerové. Seděla tam pravděpodobně v předklonu na velké pohovce, kousala se do dolního rtu a hleděla

na paní Zulegerovou, která vždycky čas od času krátce a rychle pokývla hlavou a přitom jí po tvářích tekly slzy.

“Musíš jí vyslovit soustrast,” řekla miss Florence Renatovi. A na jeho otázku, co se při tom říká, mu odpověděla: “Ty jsi ale hloupý, když to nevíš.” Nakonec však řekla: “Můžeš přece říct: Je mi strašně líto, že pan Zuleger padl ve válce.” Neuvědomila si však, jak smutné je mluvit o “panu” Zulegerovi, když zrovna Renato, který padlého neznal, o něm měl teď, po jeho smrti, poprvé promluvit jako o “panu Zulegerovi”. Měl použít titulu “pan”, titulu, kterým oslovoval holič své zákazníky a v němž byla obsažena i cesta, po níž neznámý muž po odchodu z holičství bude spěchat po ulicích, ale i celá neznámá krása jeho příštího života, zatímco u mladého Zulegera nemohlo slovo “pan” obsahovat nic jiného, než co označovalo (totiž tělo, které leží na hnědé zemi), takže teprve zde se toto slovo zjevilo v celé své bezútešnosti.

Když však potom Renato přišel do krámu za paní Zulegerovou a spatřil ji, jak stojí za pultem a prodává nějakému žákovi sešit a potom zase pomalu přináší jiný sešit z jeho původního místa, a když kromě černých šatů, které měla na sobě, si v malém papírmnictví nevěšiml ničeho neobvyklého, spěšně odtud zase odešel. Právě vzhledem k těmto nepatrným změnám totiž náhle cítil - aniž chápal proč - , že je mu do pláče (což by mu před paní Zulegerovou, která neplakala, bylo velmi nepříjemné).

Když nastal měsíc únor, jehož jemně klenuté jméno bylo naplněno průzračným jasnem jako lehký výstupek domu a který i vyrovnaným zvukem svých slabik přiměl rok ke krátké nečinnosti, tu se mohlo stát, že kolem poledne, když skončilo vyučování, bylo vidět, jak pouliční dláždění i fasády domů vibrují v slunečním světle, a kolem bylo náhle cítit teplejší vzduch, jímž jako by byl znenadání přenesen doprostřed studeného ročního času jarní den a přinesl s sebou odněkud z dalek kousíček neurčité krásy. Obloha se však velmi brzy zase zatáhla a rovná ulice měsíce února tu opět ležela ve světle bez slunce, krátká ulice, na níž nebyla znát žádná změna k lepšímu a na jejíž straně bývalo vidět někdy odpoledne - ne tak šalebně jako za poledního osvětlení, nýbrž docela reálně - jak se prázdná žebrácká postava jara zvedá čím dál výhruzněji.

Miss Harrisonová řekla, že její odjezd se blíží, ale ve skutečnosti tomu nic nenasvědčovalo. Také koncert, o němž se stále tvrdilo, že se blíží, se zdál být pořád stejně daleko jako před časem. A tak Renatovi ani nemohlo napadnout, že skladby, které se slechnou Konrádovou probírá, totiž Paderewského Menuet a Schubertovo Impromptu, že by tyto skladby byly v nějaké souvislosti s oním večerem, jehož kvadratickou, až po okraj naplněnou nádobu viděl, jak se jako obrovská gondola houpá na obzoru. Čas nám však běží za zády dál a dokáže také ze zcela neznámých důvodů věci vykolejit a situace řádně zamotat.

V těchto týdnech tedy ještě stále chodili s Marianou na procházky. Když někdy přišel Felix, stávalo se, že se na ni náhle beze slova zadíval a ona se usmála, přičemž se úhel jejích úst roztáhl a také rozšířil, takže pod jejím tělem, pod tímto

obalem, který dosud bývalo vidět, jak chodí parkovými alejemi vždycky vzpříma, klidně a uzavřeně, pod tímto obalem, který se nyní náhle rozevřel, se objevila nová tělesná bytost z jakési vlhké a hladké látky, z jakéhosi poněkud levného a obyčejného materiálu. Zarámovaná Marianiným životem a zaštitěná jejím jménem, vypadala, že je připravená vzít na sebe tento život a naplnit ho novou a bolestnou krásou. Bylo vidět, že tento život je nyní povýšen do nové roviny a že ho Mariana bez ohledu na své jméno a na svou cenu bez uvážení rozdává, že s ním nakládá jako s laciným obsahem všech ostatních jmen, oněch jmen, od nichž se Marianino jméno jen nepatrně liší. Ale z úzké základny tohoto rozdílu stoupala nyní tak silně a soustředěně jako nikdy předtím veškerá sladkost jejího života.

Ostatně právě v té době se někdy stávalo, že se náhle zatvářila na Renata přátelsky. Jednou si dokonce dala vyprávět Hauffovu novelu a se zájmem si ji vyslechla. Protože však měla ústa stále zavřená a cupala pevnými kroky kupředu, mohl si člověk myslet, že došlo k rozpolcení její malé osobnosti, takže zde zůstávala přítomna jen ta Mariana, která si dělala své školní úlohy a jejíž šedý kabátek, který teď nosila, halil tělo dívky, co se s ostatními smála nebo hrála na fanty a mezitím druhá část její osobnosti, uzavřená do sebe jako nová bytost, už definitivně odlétla na křídlech jejího smíchu do jiných krajů...

Čas tedy nepozorovaně přestavěl kulisy a stejně nepozorovaně nechal i chlapce Renata sklouzávat čím dál hlouběji do svých nejpochybnějších sfér. Jednoho dne totiž zazvonil telefon. A když k němu Renato přišel, spatřil před sebou kdesi v dálce nesmírně maličkou dívku, jak sedí jakoby v nějakém pouzdru, a nebyl to nikdo jiný než Mariana. Slyšel také, jak k němu odtamtud přichází její hlas. Říkala, že miss Harrisonová má plné ruce práce s přípravami k odjezdu a on ať vyřídí Felixovi, který nemá telefon, že ho čeká zítra ve dvě hodiny odpoledne a že spolu pak půjdou na zkoušku divadelního představení.

Renato neměl tušení, že ti dva spolu hrají v divadelním kuse. A tak se stalo, že tato skutečnost, která teprve nyní vyšla náhle najevo - Renatovi o tom nic neřekli, ačkoli se s nimi stále pravidelně stýkal - že tato skutečnost se dala brát jako náhodně spadlý úlomek života, který Felixe a Marianu dávno spojoval a nesl v sobě už svou vlastní pevnou zákonitost, takže ani nepovažovali za nutné informovat ho o tom, protože na tom přece nic nebylo. Nenapadlo je mluvit o záležitosti, jako byl fakt, že spolu hrají v divadelním kuse, protože právě ona, viděna izolovaně a poněkud abstraktně, mohla být brána jako nezajímavá všední skutečnost, přitom však byla do jejich života vpletená tisíce vláken, do onoho života, který obývali a který už dlouho spočíval ve své nedosažitelné modré dálce. Telefon však zazvonil ještě jednou a zvonil pak ještě mnohokrát. A Renatovi bylo nápadné, že Felix měl přicházet i ve dnech, kdy se žádná divadelní zkouška nekonala.

Miss Harrisonová odcestovala. Její odjezd připadl na týden, který předcházel akademii. Ona se však nezmínila ani slovem, že by jí bylo líto, že už se nebude moci večírku zúčastnit a že neuslyší Renata hrát. Nechala mu však svou fotografii. Renato si řekl: Když někdo při loučení dostane od někoho fotografii,

znamená to asi tolik, že měl toho člověka rád. Díval se na fotografii, na přehrnutý horní ret miss Harrisonové, který se mu ani trochu nelíbil, a také na její klobouk posazený našišato. Asi ji mám rád, myslel si, a zároveň uvažoval o tom, jak je to podivně zařízeno, že člověk má některé lidi rád a přitom jsou mu úplně lhostejní. Kromě toho myslel i na to, že se Felix bude smát, až tu fotografii uvidí. Miss Florence by se však zlobila, kdyby si obrázek nepověsil. A tak ho měl teď pověšený na zdi.

Ty dny se take stalo, že Mariana nastoupila do školy. Došlo k tomu nakonec bez velkých příprav a docela tiše. Zkrátka najednou stála o přestávce ve dveřích třídy stála tam jako jedna z těch postaviček, které umí vykouzlit laterna magica uprostřed pokoje. Renato by byl rád před třídou ukázal, jak dobře se s Marianou zná. Protože však viděl, že ona zdraví lehkým pokývnutím hlavy jen Felixe, musel zůstat stát tam, kde stál.

Když se však vracel domů, myslel na akademii a na to, že tam za čtyři dny Marianu uvidí. Ale musel si samozřejmě také říci, že tato akademie, kterou před sebou viděl stále ve stejné vzdálenosti a která mu proto musela připadat jako něco, co stojí mimo čas - pohybovalo se to stále kupředu ve stejném rytmu jako čas - že tato akademie se ve skutečnosti vůbec nebude konat a že ve skutečnosti nemůže počítat s tím, že tam Marianu uvidí.

To, že čas a akademie se od sebe vzdalovaly, bylo patrné i příští den ráno. Celá situace se však rázem obrátila. Neboť akademie ve své obrovité rozbředlosti stála náhle venku přede dveřmi. A když potom za pár okamžiků vstoupila dovnitř, opustil už čas místnost, uprchl, tak jako skutečnost prchá před snem nebo jeden sen před druhým snem. A tak byl nyní vidět pokoj a všechny dny, které koncertnímu večeru předcházely, jako by se vznášely v křišťálovém pouzdru v prázdném prostoru. I venkovní ulice byla uzavřena do stěn tohoto skleněného paláce. Neboť když Renato vyšel na ulici v době, kdy ostatní byli ve škole, a šel mimořádně ke slečně Konrádové do bytu - řekla totiž, že mu tuto "mimořádnou" hodinu musí dát ve svém bytě, protože se jí jen s největší námahou podařilo "vecpat" ji mezi dvě jiné hodiny - když tedy Renato vyšel ven, viděl, jak chodci a vozy pouliční dráhy kteří se jindy s takovou jistotou pohybovali v čase, se najednou začali pohybovat v čase bez hodin. Akademie totiž hodiny vytlačila.

Slečna Konrádová bydlela u svého otce. Renato vystoupil po schodech, vešel do tmavé předsíně a potom do světlejšího pokoje. U okna stál klavír. Černý stůl s prázdnou mramorovou deskou a černý nábytek stály podél stěn. "Víme, že jsme jen chatrné kousky" pravily kusy nábytku, "a jsme na to pyšné." Řekly to tak sebejistě a tvářily se tak nafoukaně, že se člověk ani neodvážil podívat se na ně.

Slečna Konrádová byla neobvykle milá. Chválila Renata, a pak dokonce řekla, že hraje výborně (řekla to sice, ale on nepozoroval žádný rozdíl mezi tím, jak hrál jindy). Když dohrál skladbu do konce, přikývla. Už nic nenamítala, už neměla co říci. Když k ní pak Renato vzhlédl, připadlo mu náhle, že v tichu, které teď v pokoji zavládlo, je velmi smutné se na ni dívat. Starého pana Konráda Renato ještě nikdy neviděl. Bylo ho však za zdí slyšet, jak přechází sem tam a kašle.

Renato se proto obával, aby zničehonic beze slova nevešel do dveří, malý, shrbený celý v černém, s červeným nosem a slzícíma očima, sobecký a bezstarostný, jako malý mořský netvor, aby zaplnil prostor hrůzou svých devadesáti let. Potom mu však náhle napadlo, že se zde uhnízdila akademie a všechno to tu zpřeházela. A cítil, že jeho strach, že by mohl vstoupit pan Konrád, překryl jiný, daleko větší strach, který se přes ten menší přetáhl jako plochý kotouč. Byl to strach, že už se nikdy nedostane ven z křišťálového paláce akademie, že už vůbec nenajde čas ani cokoli jiného a také že už nikdy nespatří Marianu.

Avšak uvnitř tohoto prostoru bez času přece jen ještě Něco existovalo, jakási síla, která způsobovala, že jakési jiné Něco stále pokračovalo dál, Něco, co se podobalo hodinám nebo dnům, jakýsi nový druh času. Určité to nebyl čas sám (poněvadž se přece pohybujeme na půdě bezčasu), byla to však kopie času, která o sobě dávala vědět a která způsobila, že kopie toho odpoledne, jež akademii předcházelo, se usadila v Renatově pokoji. Kdyby se přitom Renata někdo zeptal, o které odpoledne a o které datum jde, byl by řekl; “Dnes je odpoledne 25. února 1916” (datum akademie). Byl by to ovšem řekl jen proto, že ostatní lidé tuto odpověď čekali. Ve skutečnosti, to by přece věděl, žádné datum neexistovalo. Takže by byl odpověděl nesprávně. A přestože teď před ním přece jen vyvstal 25. únor, nebyla by jeho odpověď správná. Neboť tento 25. únor, který stál na rozkolísané půdě bezčasu, postavený z lehkého materiálu, stál v onom oparu, který svými droboučkými perlami v bílém světle pozdního odpoledne pronikal vzduchem pokoje, tento 25. únor neměl nic společného s oním přesně určeným dnem, na který věřili ostatní lidé.

Slečna Konrádová řekla, aby si Renato s sebou na koncert nebral noty a aby se už na své skladby nedíval, že by ho to jen znervózňovalo. Miss Florence se zabývala kuchyňským účetnictvím. Sčítala, ovšem ne tak, jak to dělali ostatní, ale tak, že si velmi rychle pro sebe mumlala anglické číselné řady a přitom pohybovala prsty, jako by přehrávala ve vzduchu stupnici. Byl to nešikovný způsob počítání, to bylo jasné. Ale byl to anglický způsob a nikdo by z ní tento zvyk nedostal, protože to byl už zvyk jejího otce a jejích sourozenců a na něm se opět názorně ukázalo, že - ač se na to tak rádo zapomínalo - že si v sobě přivezla přes kanál zcela neporušený kousíček velké zelené Anglie a takto neporušený si ho v sobě zachovala a pak ho jednoho dne náhle v Renatově pokoji předvedla v celé jeho neobratné kráse. Byl to kus oné Anglie, která se projevovala také tak rytířsky, že se už vůbec nezajímala o to, zda tato čísla, kterými se miss Florence zabývala (částky od řezníka a pekaře, kteří měli své krámy dole na ulici), zda tato čísla byla hodna toho, aby byla vyslovena v angličtině, že tedy tato čísla ve své nádherné ležérnosti brala, jako by to byla čísla z velkého, širého světa, že snad dokonce ve své podivuhodné naivitě neměla vůbec tušení, že existují tak nedůstojná čísla jako tahle, ostatně čísla, která právě svou nedůstojností způsobovala, že tmavomodrá a ocelová krása anglických čísel s nimi o to víc kontrastovala. “Co kdyby sis raději vzal nějakou knížku a nestál tu jen tak,” řekla

miss Florence. “Ale miss Florence,” namítl Renato, “já mám přece dnes svůj koncert!” “Jen si o tom prosím tě zase tolik nemysli,” řekla, “to dokáže skoro každý, když bude brát hodiny u slečny Konrádové, a dokonce ještě pak hodiny navíc. Když tohle všechno bude mít!”

Mamá ji pověřila, aby dohlédla na jeho oblečení. Na stojatý límec si měl uvázat tmavomodrého motýlka s bílými puntíky. Pokoušela se o to mnohokrát, ale nešlo jí to. Najednou vybuchla: “Tak drž už prosím tě konečně, ty dneska nejsi k ničemu.”

Renato myslel na blížící se koncert, myslel na to, že lidé říkají, jak je vždycky rozčilující veřejně hrát. Řekl proto: “Miss Florence, já se od vás nedám znervóznit.”

To však byl pro miss Florence signál k útoku. “Cože?” vykřikla. “Znervóznit? Znervóznit? Tohle slyším poprvé! A to mi říká tenhle rafinovaný uličník! Nechá se ode mě oblékat, nechá se obskakovat, a pak mi ještě bude něco předhazovat. To teprve člověk vidí, co je to zač. Takový klacek!”

Mamá vešla dovnitř a odvedla Renata k sobě do pokoje. Renato tam našel nit, uvázal si ji najeden pantík šatníku mamá a začal na ni brnkat a přitom ji vždycky chvíli povolil a zase napjal. Nit vydávala hlubší a vyšší tóny, zrovna jako struny hudebního nástroje znějí - podle toho, jak jsou napjaty - různými tóny; tak jim to vysvětloval profesor Weinzierl. Vtom ho však napadlo, že se ještě musí podívat na jedno místo v menuetu Paderewského. Docela je zapomněl. Ale to už vešel do pokoje papá v plášti a se sněhobílou šálou kolem krku a řekl: “Je nejvyšší čas, jinak přijdeme pozdě.” Takže Renato se už nemohl na menuet podívat. Když pak jeli vozem - rodiče a Renato a miss Florence, která uraženě otáčela hlavu k oknu - Renato si cestou říkal, že všechno je ztraceno, poněvadž už nemel čas podívat se znovu na menuet.

Ale všechno pak dopadlo dobře. Když seděl na pódiu, ne na koncertním pódiu, ale na jevišti, jehož opona byla před hledištěm vytažena, a když hrál, slyšel, jak hudba, kterou hraje, přichází z dálky k jeho uším a plyne jakoby sama, bez jeho přičinění. Myslel na profesora Weinzierla, který tam stál ve velké, bílé, škrobené košili, a kdykoli zdravil dospělé, roztál vždycky jeho obličej stejnou orosenou červení jako tehdy, kdy ho přijali Renatovi rodiče. Ano, vypadal ještě o stupeň měkčí, skoro se až roztékal, když se teď ukláněl, i před slečnou Konrádovou, která se opět nemohla ubránit tomu, aby jí lehká červeně nevystoupila od krku až k hlavě a ke spánkům. Profesor Piller přecházel za jevištěm sem a tam s rukama složenýma za zády. Přesně jako kdyby měl dozor na chodbě, odsunul na stranu jakousi kulisu a snažil se, aby se zde udržoval pořádek, tak jako se ve škole staral o to, aby se na zemi nepovolovaly papíry od svačiny. Profesor Brishta mu zkřížil cestu, zamířil k Renatovi, ale v poslední chvíli zůstal kousek před ním stát a začal cukat hlavou. “No ano, vy dnes přece hrajete,” a byl by se rád vyjádřil poněkud šíře, kdyby mu bylo něco napadlo. Profesori se pohybovali, leželi tu naskládání ve vrstvách a vzájemně se mezi sebe zasouvali. A Renato si řekl: to je zvláštní, já teď sedím na koncertě a hraju, a přitom mohu přemýšlet. A nad podlahou, na

které teď hrál, spatřil další patro, v němž se pohybovaly tyto jeho myšlenky. A pak také viděl, jak se nad tímto patrem zvedá další patro, kde sídlí úvahy o těchto myšlenkách, a protože i na toto patro dokázal myslet, totiž na myšlení o myšlenkách, bylo zde v mžiku patro třetí, a tak to stoupalo výš a výš, až mu pojednou vjel do prsou měkký úlek - viděl sám sebe, jak sedí na koncertě a má hrát (skladby které nacvičil se slečnou Konrádovou) a viděl také, že není vůbec jisté, zda tím, že pohybuje prsty, skutečně ve vzduchu krystalizují právě tyto skladby. Avšak v tom okamžiku bylo Schubertovo Impromptu téměř u konce. Obecenstvo tleskalo tak mohutně, až byl Renato překvapen. Zřejmě se jim to líbilo, jistě ne to, jak hrál. Bylo to sice správné, takové, jak to slečna Konrádová vyžadovala, ale to se jim právě líbit nemohlo. A i kdyby se jim to mohlo v této její správnosti líbit, nepoznali by, jak to mělo být v té vlastní správnosti. Odněkud z výšky se asi rychle spustilo nějaké malé stvoření s křehounkými křídly sedlo si na kraj jeviště před Renata, mezi něj a publikum, a bez ohlášení začalo všechno řídit podle sebe, aniž si to Renato nějak zasloužil a aniž k tomu mělo nějaký důvod.

Když potom lidé aplaudovali po druhé skladbě, dokázal Renato rozeznat mezi kulatými a pohybujícími se hlavami jeden obličej. Na levém konci jedné řady seděl Fritz, tleskal ze všech sil a smál se, až se mu trásly brýle. Dole pak jako první na Renata čekal. "Bylo to skvělé," řekl a pevně tiskl Renatovi ruku. To bylo mnohem víc, než Renato čekal. Ale i u Fritze se muselo stát to, že mezi Renatovo hrám a Fritzovo ucho se muselo vsunout to neurčité Něco, co nebylo obsaženo přímo v tom hraní a co do něho Renato vůbec nevložil, ale co se tam dostalo náhodně, aby odpoutalo Fritzovu pozornost od skladeb, které Renato hrál. Kdyby se dalo předpokládat, že Fritz přesně naslouchal (tak přesně, jak se to však ani u Fritze nedalo očekávat), pak snad bylo docela dobře možné, že by jeho hraní jako takové schválil. Nebylo to však samo hraní, co se mu líbilo. Přidalo se k tomu ještě ono cizí Něco a to potom znělo v jeho ucha, neboť tak to bývá vždycky: bez špetky špatného svědomí je velké štěstí nepředstavitelné, ba skoro se zdá, že teprve když nás maličko trápí svědomí, dá se poznat, že naše štěstí a úspěch jsou dokonalé.

Později se pak zvedla opona před jevištěm. Do hostince přišel princ Eugen a pronášel věty, jejichž smysl Renato nechápal. Mariana měla na sobě šaty s černým živůtkem a s obrovskými bílými rukávy. "To je malá Gérardová?" zeptala se mamá, "no ale ta není ani trochu hezká!" Pak vyndala divadelní kukátko. "Podívej se," obrátila se na papá, "vždyť má zahnutý nos, hotovou skobu. A ta chůze! Musím se přiznat, že jsem zklamaná. Mám ji v paměti jako mnohem hezčí, s její matkou se to nedá vůbec rovnat."

V další přestávce přišel rodiče pozdravit nějaký pán. "Gratuluji," řekl Renatovi a pak se obrátil k mamá. "Ta malá to byla dcera Gérardové," řekl. "Její matka je zajímavá žena." Vtiskl si monokl poněkud pevněji do oka a pohlédl směrem k protější lóži, v níž usedla paní Gérardová, aby sem přinesla všechny výsostné znaky svého neviditelného státečku a ty aby odtud pronikly do divadelního sálu, v

němž se jeden přes druhého tlačili a hloupě pokyvovali hlavami šedobradí a obrýlení rodiče ostatních žáků. “Jen si dejte pozor, ať se do ní nezakoukáte, mám strach o vaši dobrou pověst,” řekla mamá cizímu pánovi.

Avšak pán se usmál. “Ta se musí opravdu líbit každému. Ostatně vede docela zajímavý život. Nedávno, když byl tady ve městě spisovatel Gerhard Hauptmann, jedl u ní a myslím, že i Richard Strauss u ní večeřel. Korespondují si s ní všelijaké veličiny.” Smál se přitom a slovo “veličiny” vyslovil tak, jako by šlo o lidi poněkud pochybné, s nimiž seriózní lidé přirozeně nepřijdou vůbec do styku. Renato však byl tímto sdělením tak málo překvapen, jako býváme všichni, když se předmět našich tužeb před námi objeví v nových, ještě zářivějších barvách. To potom věříme, že je tím naše náklonnost jaksi potvrzena, když shledáme, jak se bez naší účasti svět, o němž sníme, uzavírá do nevraživé velikosti a ještě bolestnější krásy. A tak se Renato ani příliš nedivil, když se dověděl, že po červeném běhounu vstupovali k Gérardovým do domu velcí hudební skladatelé, že seděli ve zlatých lenoškách s oválnými opěradly a paní Gérardová jim přitom podávala černou kávu a že Mariana možná právě vstala od oběda s Gerhardem Hauptmannem, když kolem třetí přišla do parku a pak se mlčky dívala kolem na holé záhony a černé větvičky stromů.

On však měl v příštích dnech vstoupit do gérardovského domu ještě jednou, ovšem jinak, než očekával. “Musím se dnes odpoledne bezpodmínečně sejít s Marianou,” řekl Felix ve škole, čímž udusil hned v zárodku jakoukoli diskusi o tom, jak dalece je takové setkání nutné a závažné. “Víš, ono je zrovna dnes pro Marianu velice těžké dostat se z domu, a tak řekla, že máme ještě takovou malou oslavu akademie. A aby její matce nenapadlo, že je se mnou, mysleli jsme si, že bys ji mohl vyzvednout ty. Bylo by to od tebe ohromně milé.”

Když pak Renato stál před hnědými dveřmi domu, uvažoval: teď zatáhnu za tenhle zvonek. Každý přihlížející by viděl, že ten okamžik právě nastal. Přihlížejícímu by však ušlo, že Renato nevstupuje do domu jako normální návštěvník (jak si to celou dobu přál), ale se zakázaným a do jisté míry intimním úmyslem (tedy tak, jako by jednoduše přeskočil jednu etapu), jako někdo, kdo podvádí paní Gérardovou a celý tento dům a vlastně nakonec i Gerharda Hauptmanna a Richarda Strausse. Ti možná právě sedí nahoře u stolu a mají před sebou nedopité sklenky s červeným vínem. A kdyby byl Renato uveden do tohoto pokoje, usmáli by se na něho a řekli by mu: “Aha, to je ten malý přítel domu, co odvede to malé děvčátko na školní slavnost.” A souhlasně by přikývli a přešli by ho pohledem, zatímco jejich skutečný pohled by byl obrácen k dílům, která tvoří, k hudbě, která jako bílé jiskry v indukčním přístroji tiše praská ve slově Elektra, a k divadelním hrám, které Felix četl, k dílům, která vyvstávají na obzoru, daleko od velkých, jasných oblak, daleko od této malé scény zde. Kdyby však někdo vstoupil a upozornil na to slovy. “To není tak jednoduché, tady vůbec nejde o nějakou školní slavnost,” zarazili by se, dotkli by se dvěma prsty desky stolu a řekli by: “No tohle! Kdo by to do nich řekl, do takových malých dětí! To by člověk od toho uličníka a od té malé nikdy nečekal.” Možná by dokonce dali

hlavy k sobě, smáli by se a jejich díla by se v něčem přiblížila. Kdyby však nakonec přišel někdo další a oznámil, jak je to doopravdy, to už by Strauss a Hauptmann nerozuměli vůbec ničemu. Jen by vrtěli hlavami a říkali: "To jsou nějaké hlouposti, kdo se v tom má vyznat," a znuděně by se hned odvrátili stranou.

Renato zatáhl za zvonek ve dveřích se objevilo děvče v červené sukni, zřejmě někdo z domácích. V domě teď nečekali žádnou návštěvu. Z horního patra bylo slyšet, jak tam někdo kartáčem drhne podlahu. Žena u vchodu nepochopila, co Renato chce. "Josefe, Josefe, někdo tu je!" zavolala. Sluha v zástěře a s vykasánými rukávy seběhl po schodech dolů. Vyslechl Renata, mlčky přikývl, otočil se a zase vyběhl po schodišti nahoru. Červené děvče za ním volalo: "Už jsi zas tady dole nechal stát žebřík. Až spadne a něco srazí, to zas bude!"

Renato se rozhlédl po schodišti, viděl bílé stěny a kámen, který v líné náladě této neoficiální hodiny dával najevo, že vůbec nechápe, co je to za dům, který on drží pohromadě, že nedělá sebemenší rozdíl mezi ním, Renatem, a paní Gérardovou, každý na něj směl klidně hledět a chodit po něm, protože se prostě považoval za obyčejný kámen, který se nijak neodlišuje od materiálu sousedních domů. Ani služebnictvo zřejmě nic nechápalo (sluha ve velkém spěchu vyřídil Renatův vzkaz), posuzovalo tento dům jen podle mzdy kterou bralo, podle jídla, které dostávalo, a na příštím místě by na otázku, kde bylo předtím ve službě, docela jednoduše odpovědělo: "U paní Gérardové" (vyslovilo by to Šérartové) a řeklo by to stejně nenucené, jako by vyslovil své jméno knížecí syn, kdyby přišel jako nový žák do první třídy netuše, že se zvukem tohoto jména se kolem jeho hlavy vznášejí odlesky nádherného zámku, lesnaté krajiny, dávných válek a mistrovských děl starých malířů.

Sluha přišel, ale pak ještě jednou vyběhl zpátky ke schodišti. "Tak už pojď, Marijánko!" zavolal a zatleskal. "Pojď rychle, mladý pán tu čeká." Slyšel, jak Mariana volá: "No jo, už jdu." Na sluhův pokyn tolik chvátala, že si zapínala rukavičky až za chůze.

Na rohu čekal Felix. Pak spolu šli kousek ve třech. Šli po nudné ulici, po které Renato často chodíval s miss Florence obráceným směrem a která měla ošklivé jméno Bredovská. Felix a Mariana se smáli. Nemysleli na to, že jdou Bredovskou ulicí, jejíž hodné, šedé domy tu stály rozkročené a byly najednou k politování, protože Felix a Mariana jim vůbec nevěnovali pozornost.

Mariana se podívala ze strany na Renata: "Vezmeme ho s sebou, ne?" řekla Felixovi. Ten však mlčel. Pak už bylo slyšet jen ozvěnu kroků na dlažbě až do chvíle, kdy se od nich Renato oddělil.

O několik dní později došlo k události, která by v této zprávě měla zřejmě figurovat jako hlavní, která však už tehdy zanechala kolem sebe tolik nejasností, že dnes už se vůbec nedá dopodrobna zachytit, jak to doopravdy bylo. Jedna věc je však jistá: že totiž cizí červenolící profesor - vědělo se o něm jen to, že se jmenuje Schulte a že už nějaký čas supluje v kvartě a ve vyšších třídách zeměpis - že tento profesor vstoupil rozzuřen do třídy, přinutil Felixe a Marianu, aby ho

následovali, zeptal se Felixe na jeho jméno a pak učinil zápis do třídní knihy. I to, co do ní napsal, se přibližně ví: “Bruchhagen provádí s jednou mladou privatistkou nepřístojnosti,” tak nějak to asi znělo. Všichni však neměli čas přečíst si to, protože do třídy vstoupil hned po zazvonění profesor Brischta, který měl poslední hodinu dopoledne latinu. Ostatně nikdo ani přesně nevěděl, co by si měl pod slovem “nepřístojnosti” představit. Woska tvrdil, že cizí profesor ty dva vytáhl ze záchodků. To mu nikdo jen tak nevěřil, Woska však na svém tvrzení trval i později, a pořád opakoval, že to viděl na vlastní oči.

Ostatně byl to právě Woska, kdo Renatovi ve chvíli, kdy ten šel za profesorem Brischtou ze třídy (a nesl za ním jako obvykle třídní knihu), tedy právě Woska Renatovi pošeptal, ať stránku se zápisem vytrhne. “Ten vůl stejně napsal zápis na nesprávnou stránku,” řekl. “Na té stránce zatím nic není, nikdo si toho nevšimne.” Určitě by se to nebylo dalo provést podle jeho rady, nebýt toho, že profesora Brischtu oslovila na schodišti ona dáma, která se tak často dávala informovat o svých dvou synech a která ho zdržela tak dlouho, až na schodišti už nikdo nebyl a Renato cítil, jak jeho vlastní ruka sahá po listu v třídní knize. Až se divil, jak snadno list povolil. Nevšiml si však, že za ním jde po schodech tiše a pomalu profesor Piller, a teprve když byl na stejné úrovni jako on (právě ve chvíli, kdy Renato levou rukou zaklapl třídní knihu a pravou zastrkoval zmačkaný list do kapsy kabátu), teprve v té chvíli Renato zjistil, že profesor ho ze strany pozoruje a že se mu v hlavě, hluboko za zornicemi, rozhořely uhlíky očí. “Á, to je Martin,” pravil docela pomalu. Pak se znovu beze slova hezkou chvíli na Renata díval, načež s důrazem na každém jednotlivém slově pokračoval: “Ještě si spolu promluvíme, a to velmi důkladně, to se rozumí. Dnes ne, ale zítra se u mě, prosím, přihlaste.” Pak nechal Renata být a za ním, za jeho širokými černými zády se Renatovi zjevovaly všechny možnosti - od rozhodnutí mimořádné konference přes vyloučení z gymnázia až po vyloučení ze všech středních škol v království - a zvolna s ním stoupaly po schodech.

Lze si snadno domyslet, co se dalo odpoledne: Renato totiž vyprávěl o celém případě miss Florence. Lze si to domyslet, uvážíme-li výjimečné okolnosti, vzrušení a hrozící nebezpečí a přihlédneme-li k tomu, že se to všechno sesulo na uzlíček nadějí a strachů, jakým byl náš hrdina, jak jsme se s ním seznámili v průběhu tohoto vyprávění (ať už jsou tyhle závěry jakkoli sporné, navíc u tak problematického chlapce, jakým Renato byl). To všechno nás tedy už napadlo a kdoví, třeba se našel někdo, kdo mu to všechno odpustil. I když Felix a Mariana mu to odpustit nemohli.

To, že to sdělil miss Florence, způsobilo ovšem něco, co Renato nečekal; ta se totiž nespokojila jen tak nějakým vysvětlením, chtěla vědět všechno a dopídila se nakonec i toho, co tvrdil Woska - toto sdělení mělo tedy za následek něco, co Renato netušil. Miss Florence se totiž rozhodla, že okamžitě zajde za paní Gérardovou. “To je něco příšerného, to se přece nemůže nechat jen tak,” řekla a ani nepočkala, až se vrátí mamá, která byla to odpoledne a večer mimo dům, a vydala se na cestu.

Tento vývoj věcí byl zcela nečekaný, ale stejně nečekané bylo i to, co příští den řekl profesor Piller nebo - přesněji řečeno - to, co neřekl. Nejprve se na Renata velmi dlouho díval a potom pravil: "Ano, zavolať jsem si vás sem, protože jsem s vámi od akademie nemluvil. Chtěl jsem se vás jen zeptat, kdo vás učí hrát na klavír." A když mu pak Renato sdělil jméno slečny Konrádové, řekl: "To je, zdá se, skutečná odbornice." Potom vstal, čímž naznačil, že rozhovor je u konce.

O čem však miss Florence s paní Gérardovou hovořily, jak se to všechno sběhlo, zda z hlavy paní Gérardové vyšlehl blesk, takže miss Florence musela zrudnout studem za svou vtíravost a zhroutit se; nebo zda snad paní Gérardová odložila zlatou mantilu svých uměleckých známostí, aby se mohla naklonit kupředu a říci: "Jen mluďte, mne to úžasně zajímá" - nic z toho se nedalo zjistit. Miss Florence neřekla o své návštěvě ani slovo. Avšak to, že Mariana už nepřišla do školy a že Felix už nechtěl s Renatem mluvit a že před ostatními spolužáky řekl: "S takovým směšným miminem nemluví" - to by se bez oné návštěvy určitě nebylo stalo. Nutno ostatně dodat, že Felix zůstal neoblomný. I když se mu tlustý Pick pokusil připomenout: "To kvůli tobě přece vytrhl tu stránku z třídnice," ani pak nechtěl o Renatovi nic slyšet. "Stejně je to legrační mimino," řekl jen, načež tlustý Pick (aniž pochopil, oč jde) pravil s pousmáním: "No jistě, to je přece jasné."

Pokud však jde o Marianu, nezůstalo jen při tom, že teď nechodila do parku, ale nepřišla už ani do školy, a dokonce zmizela z města. Její matka ji odvezla do Vídně. "Dali ji do penzionátu Sacré coeur," pravila mamá a dala tímto francouzským slovem - těmito slabikami, které jako jemná zvonkohra doprovázely sestry, když odcházely zahradou k večerní pobožnosti - dala tímto krásným jménem Sacré coeur zazářit tenkému zlatému pásku, který se právě začal nenápadně ovíjet kolem Marianiny postavy.

Případu se stránkou z třídní knihy ostatně nevěnovala mamá žádnou zvláštní pozornost. Neboť osud tomu chtěl, že byla právě v těch kritických dnech velmi zaměstnána rodinnou záležitostí. Zemřela totiž teta Melánie. Zemřela, ale svou smrtí se vzápětí jakoby probudila k životu, což až dosud nikdo nepředpokládal. Najednou se totiž z různých směrů daly do pohybu vlaky, aby kvůli ní svezly příbuzné najedno místo. Mluvílo se o ní, vedly se naléhavé telefonní hovory a mamá, v černé sukni a černé blůzce, si při obědě na chvíličko přiložila k očím kapesník. Jak se mohlo stát, že mamá začala najednou nad tetou Melánií plakat? Je přirozeně možné, že smrt, která přichází odněkud z neviditelného zázvěti, s sebou zároveň přináší i jiné zázvětní vzdušné jevy, třeba život, o němž lidé tvrdí, že jsme ho vedli před svým zrozením a který jako by byl ovládán týmiž bájnými zákony jako život oněch předpotopních zvířat, která ve skutečnosti snad nikdy neexistovala a jejichž obrovité kosti sdrátované dohromady před námi tak nádherně ožívají v nejtišších sálech přírodovědného muzea jako symboly neužitečnosti a nudy. Je možné, že smrt přišla proto, aby mamá obklopila životem, který s její skutečnou existencí neměl vůbec nic společného, životem, v němž sedávala s tetou Melánií v zahradě, kde obě, přes potíže, které jím působily

stojaté límce blůzek, k sobě nakláněly své tenké, žluté obličej v tajemném blouznění. Třeba teď takový život nastává a poznáním “byla to přece jen moje teta” získal nad mamá zničehonic vládu. Ale možná také, že to bylo tak, že smrt jako mechanické poplašné zařízení uvedla malým trhnutím do pohybu složité soukolí, už dávno připravené a natažené, soukolí, které nyní vykonávalo svou komplikovanou práci tím, že se objednávaly smuteční šaty a smuteční oznámení, a tím, že se přijímaly kondolence a vyjadřovalo pohnutí nad ztrátou.

Renata by bylo určitě potěšilo, kdyby jeden z těchto dvou mechanismů fungoval. Pak by byl o úmrtí už dále neuvažoval s vědomím, že o zemřelou je dobře postaráno, tak jako na divadle by byly kulisy tohoto představení zaclonily Renatovi výhled. Protože však mamá už odpoledne prohlásila: “Chtěla jsem právě jet na pár dní na Semmering, tahle teta umřela opravdu v nevhodnou chvíli”, a protože strýcové si vykládali své válečné vtipy a také se zemřelé tetě Melánii trochu posmívali, otevíral se těmito netěsnými místy v kulisách a mezerami v jejich špatném umístění Renatovi výhled do zákulisí, které leželo ve tmě a jehož přítomnost mu brala dech, když si uvědomil, jak opuštěná teta Melánie ve své černé rakvi v této temnotě mizí.

Že teta Melánie připadala ostatním i teď ještě zvláštní, na tom měla dokonce vinu - ač je to velice smutné - další podivná okolnost její smrti. Ranila ji mrtvice, a to onoho večera, kdy k ní poprvé za dvacet let nepřišel doktor Valenta na pravidelnou návštěvu. Někteří z příbuzných mínili, že ji zabila rozčiluující představa, že je jí třeba nevěrný. Rozvážnější členové rodiny si však byli jisti, že tvrdit něco takového je čirý nesmysl, a tak všichni se nakonec shodli na tom, že souběh obou událostí je třeba považovat za pouhou náhodu, i když ovšem podivnou.

Sám doktor Valenta musel nést tuto ztrátu velmi těžce. Onemocněl, a když potom zase přišel do parku, bylo na něm vidět, jak hluboce ho to zasáhlo. Zdravení mu dělalo potíže vždycky. Ted' však mohl zdvihnout paži jen s velkým úsilím, vedl ruku ke klobouku tak pomalu a s tak velkým třasem, sáhl tak často mimo a do prázdna, že se Renato rozhodl, že mu napříště tuto námahu uspoří. Kdykoli ho teď potkal, díval se stranou a dělal, že ho nevidí. Po několika letech se však dověděl, že si tím doktora Valentu tak pohněval, že o něm mluvil jako o neotesaném klackovi, s jakým se v životě nesetkal. To už však bylo těžké začít znovu se zdravením, a tak se stalo, že doktor zemřel, aniž se věc vysvětlila.

O jeho pohřbu (jehož se Renato zúčastnil “za rodinu” a snad i proto, aby tímto gestem jaksi sumárně odčinil ono nezdravení), o tomto pohřbu je třeba uvést ještě jednu podrobnost. Renato, teď už to nebyl gymnazista, se podivil, když mezi smutečními hosty uviděl profesora Pillera. Při odchodu ze hřbitova k němu pak profesor Piller přistoupil. “Těší mě, pane Martine, že se tu s vámi setkávám,” řekl, “a dokonce při pohřbu tak úctyhodného muže. Možná se ptáte, co mne sem přivedlo. Proto vám mohu prozradit, že jsem se těšil jeho velkomyslnosti jako málokdo jiný. Podporoval mne po celou dobu mých studií a ani později mi pomoc nikdy neodmítl. Byl to šlechetný muž. Ostatně i vám byl velmi nakloněn a při

každé příležitosti se za vás přimlouval. V prvních letech pak zcela mimořádně.” Renato už se chystal odporoučet; když však při loučení chtěl stáhnout ruku zpátky, cítil, že ji profesor stále ještě svírá. Zdálo se, jako by o něčem usilovně přemýšlel. Konečně Renatovu ruku pustil. “Mluvím s vámi dnes jako muž s mužem,” pravil. “Myslím, že vám to musím povědět. Vy jste totiž - bylo to myslím v tercii - tehdy jste provedl náramný kousek se stránkou z třídní knihy však vy si to jistě pamatujete. Náhodou jsem to tehdy viděl. O tom záznamu jsem ostatně už věděl, kolega mě o něm jako třídního informoval. Věděl jsem tedy, že jste to neudělal pro vlastní prospěch. Přesto jste však musel čekat, že vás stihne nejtěžší trest ze všech zúčastněných a možná i vyloučení z gymnázia. Představte si, co by to bylo znamenalo pro vás a pro vaše rodiče. Ale dřív, než jsem něco podnikl, řekl jsem si, že se musím poradit s doktorem Valentou, a tak jsem za ním, za naším společným ochráncem, odpoledne zašel. Hned mi řekl, ať co nechám být, ať to ignoruji. Takový návrh mi zpočátku připadal naprosto neslýchaný. Musím se přiznat, že to byl můj první spor s ním. Řekl mi, že jste hodný chlapec, a mluvil také o tom, že vaše matka nemocná. Soudil o celé situaci neobyčejně prozíravě a mínil, že na věci nemůže být nic nápadného, když přece kolega, který zápis provedl, je na škole jen jako výpomocná síla a ještě před konferencí ústav opustí. Nic z toho mne nedokázalo přesvědčit a ještě když jsem od něho odcházel, zastával jsem svůj původní názor. Večer však přišel sám nečekaně ke mně do bytu. Výstup po schodišti mu už tehdy dělал obrovské potíže. Řekl, že přichází, aby se za vás ještě jednou přimluvil, a upozornil mě, že je to poprvé za dvacet let, kdy vynechal každodenní návštěvu ve spřáteleném domě. Ještě si přesně vzpomínám, jak to řekl: “Tam pro mě vybudovali výtah, a já přicházím k vám do třetího patra, ačkoli tu výtah nemáte.” A tak jsem si v tu chvíli řekl, že tu věc nechám být. Ovšem ti druhí dva, váš přítel Bruchhagen a to děvče, už ani nevím, jak se jmenovala, ti na tom přirozeně vydělali.”

Tento rozhovor se však odehrál až mnohem později. Neboť ještě je třeba dodat, co dělal Renato v době, která následovala po akademii a po události s třídní knihou. Pokud jde o akademii, musím říci, že profesor Weinzierl za ni dostal řád. Gratulovalo se mu, ale později se o tom večírku ani o Renatově hře na klavír už nemluvalo. Jen ještě jednou jsme se u nás doma k akademii vrátili. Mamá totiž zaslechla pozoruhodnou zvěst: “Mezi profesorem Weinzierlem a slečnou Konrádovou - ti dva se přece seznámili u nás - mezi těmito dvěma se prý vyvinulo něco zvláštního,” řekla. “Dokonce se říká, že ona si myslí, že on si ji chce vzít. To by ho přirozeně nikdy ani nenapadlo.”

Když teď přicházela slečna Konrádová na hodinu, Renato se na ni často po očku zadíval. Pozoroval, jak se její tmavočervené šaty při hlubokém nádechu vždycky zvednou a pak zase klesnou. A potom si vždycky myslel: Aha, chtěla by, aby se s ní profesor Weinzierl oženil! A nepřišlo mu nijak zatěžko představit si, jak se profesor Weinzierl rychlým pohybem a s vlající bradkou chystá, že ji obejmje.

Jinak Renato trávil odpoledne většinou sám. Nemohl čekat, že by přišel Felix.

Naproti tomu zas někdy přicházel na návštěvu tenký Pick. Vždycky než vstoupil, poslal v zalepené obálce do pokoje svou vizitku. Mamá a miss Florence se tomu smály a Renato se smál s nimi. Potom zahrál tenkému Pickovi něco z “Čarostřelce” a vysvětlil mu děj opery asi tak, jako to dělával Felix. Tenký Pick se tvářil uchváceně. Ale když v sedm hodin musel jít domů, Renato ho nezdržoval.

Když teď Renato a miss Florence chodili na procházky do parku, s nikým už se tam nepotkávali. Miss Florence objevila novou pěšinu, která vedla nedaleko prostřední aleje kolem několika bříz. “Podívej, už vyrážejí krokusy” řekla. Ona si myslí, že z toho máme mít všichni radost, říkal si v duchu Renato. Myslí si to, protože tahle věta je v německé čítance. Lidé nevědí, co je krásné. Jednou asi někdo řekl, že jaro je cosi krásného - myslel si - a od té doby se to po něm opakuje a píše se to v knihách. A podíval se po očku po Florence, která pravděpodobně myslela na jaro.